

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Iveta Špeciánová

Život a dílo redaktora Otakara Wünsche

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Iveta Špeciánová**

Vedoucí práce: **PhDr. Jan Cebe**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

ŠPECIÁNOVÁ, Iveta. *Život a dílo redaktora Otakara Wünsche*. Praha, 2012. 45 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jan Cebe.

Anotace (abstrakt)

Bakalářská práce popisuje osobnost redaktora Otakara Wünsche a jeho kariéru. Obsahuje informace o jeho narození v Rokycanech, dále se zabývá jeho novinářskou a redaktorskou činností v letech 1919 – 1939, kdy redigoval Československé zahraniční listy a byl redaktorem Československých Železničních listů, čtrnáctideníku Jednota a čtrnáctideníku Obzor penzistů železničních, státních, vojenských, soukromých a samosprávných a jeho členstvím v Syndikátu československých novinářů, Jednotě českých novinářů a petičním výboru Věrní zůstaneme. Dále je v práci popsána jeho odbojová činnost a následné věznění ve válečných letech v Malé pevnosti v Terezíně, kde složil známou báseň „Silvestr 1940 na cele číslo 3 v Terezíně“, jeho poválečná kariéra šéfredaktora odborového tisku ÚRO, předsedy Svazu českých novinářů a poslance Prozatímního Národního shromáždění. V závěru práce jsou popsány okolnosti jeho smrti a pohřeb.

Abstract

The topic of this thesis is the personality and career of the journalist Otakar Wunsch. It contains the information regarding his birth in Rokycany, his career as a journalist and editor during 1919 – 1939 when he edited Československé zahraniční listy (Czech Foreign Papers) and Československé železniční listy (Czech Railway Papers), Jednota (Unity) and Obzor penzistů železničních, státních, vojenských, soukromých a samosprávných (The Horizon of Pensioners of the Railway, State, Army and Private Enterprise) as well as his membership in Syndikát československých novinářů (Czech

Journalist Syndicate), Jednota českých novinářů (The Union of Czech Journalists) and petition committee Věrní zůstaneme (Faithful We Remain). The thesis describes also his activity in the resistance movement and the following imprisonment in Malá pevnost (The Small Fortress) in Terezín where he wrote his well-known poem „Silvestr 1940 na cele číslo 3 v Terezíně“ (The New Year’s Eve 1940 in the Cell 3 in Terezín), his post-war career as a chief editor of the trade union newspaper ÚRO, a chairman of Svaz českých novinářů (The Union of the Czech Journalists) and the member of Prozatímní Národní shromáždění (The Provisional National Assembly). The final part of the thesis describes the circumstances of his death and funeral.

Klíčová slova

Novinář – redaktor – Československé Železniční listy – Syndikát československých novinářů – Jednota českých novinářů – petiční výbor Věrní zůstaneme – detektivky – V boj – Terezín – Ústřední rada odborů – Revoluční odborové hnutí – Svaz československých novinářů – Prozatímní Národní shromáždění – smrt – pohřeb

Keywords

Journalist – editor – Československé Železniční listy – Syndikát československých novinářů – Jednota českých novinářů – petition committee Věrní zůstaneme – detective stories – V boj – Terezín – Ústřední rada odborů – Revoluční odborové hnutí – Svaz československých novinářů – Prozatímní Národní shromáždění – death – funeral

Rozsah práce: 67 507 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 09. 05. 2012

Iveta Špeciánová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu PhDr. Cebemu, za jeho čas, ochotu a podnětné rady.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Špeciánová Iveta

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2009

E-mail diplomantky/diplomanta:

Atretanka@seznam.cz

Studijní obor/typ studia:

Mediální studia/kombinované

Předpokládaný název práce v češtině:

Život a dílo redaktora Otakara Wünsche

Předpokládaný název práce v angličtině:

The life and work of a journalist Otakar Wunsch

Předpokládaný termín dokončení

LS 2012

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce:

Tématem mé práce je osobnost redaktora Otakara Wünsche, který žil v letech 1893 – 1947. Budu se zabývat jeho životem, novinářskou a redaktorskou činností, odbojovou činností, vězněním v pankrácké věznici v Praze a v Malé pevnosti v Terezíně a nakonec jeho úmrtím následkem dlouhotrvající nemoci, kterou si přinesl z let věznění. Cílem mé práce je vytvořit povědomí o tom, jaký byl Otakar Wunsch člověk jak v soukromém, tak v profesním životě a jaký byl jeho přínos společnosti.

Předpokládaná struktura práce

1. Narození a osobní život
2. Novinářská a redaktorská činnost
3. Členství v Syndikátu československých novinářů
4. Členství ve Svazu československých novinářů
5. Členství ve spolku „Jednota českých novinářů“
6. Politická činnost – Národní shromáždění
7. Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ)
8. Odbojová činnost
9. Věznění v pankrácké věznici v Praze
10. Věznění v Malé pevnosti v Terezíně
11. Poválečná činnost
12. Konec života – nemoc a smrt

Vymezení zpracovávaného materiálu:

- Matriky Státního oblastního archivu v Plzni
- Československé železniční listy 1924 – 1941
- Vzpomínky na dobu věznění v Malé pevnosti v Terezíně

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Heuristická analýza literatury a pramenů.

Základní literatura:

- **KUKLÍK, Jan. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji : vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941.* Praha : Univerzita Karlova, 1976. 160 s.**
 - Anotace: Cílem historické monografie je přispět k vytvoření uceleného obrazu českého protifašistického odboje. Autor v ní zkoumá proces přípravy pro vznik národní fronty a zaměřuje svou pozornost zejména na sledování politické, programové a organizační platformy odbojové organizace PVVZ, která byla hlavním partnerem komunistů při vytváření národní fronty v domácím odboji.
 - Zdroj: *Národní knihovna České republiky* [online]. 2009 [cit. 2011-06-03]. Databáze Národní knihovny ČR.
- **KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století.* Praha : Portál, 2010. 310 s.**
 - Anotace: Kniha přibližuje vývoj českých médií, především tisku, rozhlasu a televize, ale také proměny tiskových agentur, mediální legislativy, cenzurní praxe a novinářské profese v době, kdy byly České země součástí Československa (v letech 1918–1992). Nabízí tak poutavý obraz české společnosti 20. století netradiční perspektivou jejich médií.
 - Zdroj: *E-shop Portál* [online]. 2005 [cit. 2011-06-03]. Média a komunikace. Dostupné z WWW: <<http://obchod.portal.cz/produkt/dejiny-ceskych-medii-20-stoleti/>>.
- **VÁVROVÁ, Jitka. *Nebylo bezejmenných.* Praha : Novinář, 1984. 292 s.**
 - Anotace: Kniha představuje jednotlivé osobnosti československých novinářů, kteří se nějak podíleli na protifašistickém odboji. Jejím cílem je připomenout jejich zásluhy tak, aby na ně nebylo nikdy zapomenuto.
- **HUDEC, Vladimír. *Z historie naší novinářské organizace (1877-1987).* Praha : Novinář, 1987. 190 s.**
 - Anotace: Kniha pojednává o historii novinářských organizací, jejich struktuře, profesní organizaci a vývoji v průběhu let 1877 až 1987. Jedná se o jubilejní publikaci.
 - Zdroj: *Centrální katalog Univerzity Karlovy v Praze* [online]. 2009 [cit. 2011-06-03]. Knihy FSV UK.
- **KROFTA, Jaroslav. *Národní shromáždění, nejvyšší orgán státní moci.* Plzeň : Krajské nakladatelství, 1958. 54 s.**
 - Anotace: Pojednání o Národním shromáždění, jeho pravomoci, rozsahu a předmětu jednání, zároveň i o postavení a práci poslance v našem státě i ve volebním obvodu.
 - Zdroj: *Národní knihovna České republiky* [online]. 2009 [cit. 2011-06-03]. Databáze Národní knihovny ČR.
- **ČAPKA, František. *Odbory v českých zemích v letech 1918 - 1948.* Brno : Masarykova univerzita, 2008. 288 s.**
 - Anotace: Kniha pojednává o vývoji odborů na počátku nového Československého státu, o hospodářském vzestupu a prosperitě, o době Protektorátu a o jednotlivých odborářích v jednotném revolučním odbojovém hnutí.
 - Zdroj: *Národní knihovna České republiky* [online]. 2009 [cit. 2011-06-03]. Databáze Národní knihovny ČR.
- **CEBE, Jan. *Obnovení mezinárodních aktivit novinářské organizace pod II. světové válce. Sjezd Mezinárodní organizace novinářů v Praze. Sborník Národního muzea v Praze : Řada C - Literární historie.* 2010, 55, 3-4, s. 31-36.**
 - Anotace: Článek se zabývá vývojem novinářských organizací po II. světové válce – opětovným navázáním vazeb se zahraničím, zapojením do mezinárodních novinářských aktivit a průběhem sjezdu Mezinárodní organizace novinářů v Praze, ve dnech 3. – 6. 6. 1946.

- Zdroj: *Sborník Národního muzea v Praze : Řada C - Literární historie*. 2010. 55, 3-4, s. 31-36.
- **BEDNAŘÍK, Petr; CEBE, Jan; JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara; KRYŠPÍNOVÁ, Jitka; SEKERA, Martin. Česká média v proměnách 20. století. 1. vyd. Praha : Národní muzeum ; Fakulta sociálních věd UK, 2008. 1 DVD ISBN 978-80-7036-264-8.**
 - Anotace: Multimediální DVD sloužící k výuce historie českých médií v průběhu 20. století. Dokumentuje vývoj českých médií od počátku až do konce 20. století, doplněno bohatým obrazovým materiálem, zvukovými ukázkami a videi.
 - Zdroj: *Národní knihovna České republiky* [online]. 2009 [cit. 2011-06-03]. Databáze Národní knihovny ČR.
- **KONČELÍK, Jakub; CEBE, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara; NEČAS, Vlastimil; KRYŠPÍNOVÁ, Jitka. Řízení tisku v letech 1939–1945 : analýza protektorátních tiskových porad. Mediální studia. 2007, roč. 2, č. 3, s.**
 - Anotace: Článek pojednává o regulaci tisku v době Protektorátu Čechy a Morava od roku 1939 do roku 1945. Poskytuje stručný popis mechanismu používanému k ovlivnění formálních aspektů tiskové komunikace tak, aby odpovídal potřebám a zájmům okupačních sil.
 - Zdroj: *Mediální studia*. 2007, roč. 2, č. 3, s.
- **KÖPPLOVÁ, Barbara; JIRÁK, Jan; ŠADOVÁ, Eva; CEBE, Jan; KRYŠPÍNOVÁ, Jitka. Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945. Praha : Matfyzpress, 2007. 159 s. + XVI s. obr. příl.**
 - Anotace: Slovník obsahuje seznam odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945.
- **CEBE, Jan. Národní svaz novinářů 1939-1945 : činnost novinářské organizace během okupace a její reflexe v období poválečném. In Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2010, s. 37-54.**
 - Anotace: Tato kapitola pojednává o činnosti novinářské organizace, Národního svazu novinářů, během okupace v letech 1939-1945 a její reflexe v období poválečném.
 - Zdroj: *Univerzita Karlova v Praze - Fakulta sociálních věd* [online]. 2009 [cit. 2011-06-03]. Publikace. Dostupné z WWW: <http://publication.fsv.cuni.cz/publication.php?id=6660>.
- **BEDNAŘÍK, Petr; CEBE, Jan. Řízení českých médií v letech 1945-1948. In SEKERA, M. (ed.). Sborník Národního muzea v Praze. 1. vyd. Praha : Národní muzeum, 2006, s. 32-36.**
 - Anotace: V průběhu prvních měsíců po skončení války ustanovily různé profesní organizace očistné komise, které posuzovaly aktivitu členů v období války. Ministerstvo informací vzniklo v roce 1945 jako zcela nová instituce, která měla dohled nad médii.
 - Zdroj: *Univerzita Karlova v Praze - Fakulta sociálních věd* [online]. 2009 [cit. 2011-06-03]. Publikace. Dostupné z WWW: <http://publication.fsv.cuni.cz/eng/publication.php?id=3019>.
- **JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. Počátky spolkového života českých novinářů. Sborník Národního muzea v Praze : Řada C - Literární historie. 2008, 53, 1-4, s. 27-33.**
 - Anotace: Analýza zakládání prvních novinářských organizací v českém prostředí jako proces částečné profesionalizace českých novinářů.
 - Zdroj: *Univerzita Karlova v Praze - Fakulta sociálních věd* [online]. 2009 [cit. 2011-06-03]. Publikace. Dostupné z WWW: <http://publication.fsv.cuni.cz/publication.php?id=4896>.
- **WÜNSCH, Otakar. Humor na kolejích : anekdoty o železnicích, pasažérech a železničáři. Praha : Orbis, 1936. 70 s.**
 - Anotace: Anekdoty a humorné historky o zaměstnancích železničních drah a pasažérech,

které seskupil redaktor Otakar Wunsch.

- **WÜNSCH, Otakar. *Vám ve vlaku : literární sborník*. Praha : Jednota zaměstnanců čs. drah, 1938. 121 s.**
 - Anotace: Literární sborník vydaný Jednotou zaměstnanců československých drah k jubileu svého čtyřicetiletého trvání.
 - Zdroj: *Národní knihovna České republiky* [online]. 2009 [cit. 2011-06-03]. Databáze Národní knihovny ČR.
- **WÜNSCH, Otakar. *Na křižovatce*. Praha : Melantrich, 1930. 86 s.**
 - Anotace: Veselá kronika železnic a lidí kolem nich.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

- **TESAŘOVÁ, Zina. *Spolek českých žurnalistů a Jednota českých novinářů - první české stavovské organizace novinářů***. Praha, 2003. 292 s. Dizertační práce. Univerzita Karlova. Institut komunikačních studií a žurnalistiky.

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU KOPIÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE DOPORUČENÉ PEDAGOGEM/PEDAGOŽKOU BUDE VEDENÍ IKSŽ POUZE BRÁT NA VĚDOMÍ, TEZE PODÁVANÉ STUDENTEM/KOU SAMOSTATNĚ BUDE PROJEDNÁVAT.

OBSAH

ÚVOD	2
1. KONEC 19. STOLETÍ A OBDOBÍ PŘED PRVNÍ SVĚTOVOU VÁLKOU.....	3
1.1 ČESKÁ SPOLEČNOST, POLITIKA A KULTURA PŘED PRVNÍ SVĚTOVOU VÁLKOU	4
1.2 NAROZENÍ OTAKARA WÜNSCHE A JEHO MLÁDI V ROKYCANECH	4
1.3 ZAČÁTEK NOVINÁŘSKÉ ČINNOSTI	5
2. OBDOBÍ PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY	6
2.1 DOPAD PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY NA ČESKOU SPOLEČNOST	6
2.2 WÜNSCHŮV NÁSTUP NA VOJNU A PRVNÍ UVĚZNĚNÍ.....	7
3. MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ.....	7
3.1. MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ V ČESKOSLOVENSKU.....	8
3.1.1. <i>Tiskové změny</i>	9
3.2. ČINNOST OTAKARA WÜNSCHE PO PROPUŠTĚNÍ Z VĚZENÍ	9
3.2.1 <i>Jednota českých novinářů</i>	10
3.2.2 <i>Syndikát československých novinářů</i>	12
3.2.3 <i>Literární činnost</i>	13
4. HOSPODÁŘSKÁ KRIZE A NÁSTUP NACISMU	14
4.1 NÁSTUP NACISMU JAKO DŮSLEDEK HOSPODÁŘSKÉ KRIZE	14
4.2 MNICHOVSKÁ DOHODA	16
5. OBDOBÍ NACISTICKÉ OKUPACE, VYHLÁŠENÍ PROTEKTORÁTU	16
5.1 PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA	17
5.1.1 <i>Řízení českého tisku v Protektorátu</i>	18
5.2 OSUDY OTAKARA WÜNSCHE V DOBĚ PROTEKTORÁTU	18
5.3 PROTINACISTICKÝ ODBOJ	19
5.3.1 <i>Odbojová činnost Otakara Wünsche</i>	20
5.3.2 <i>Petiční výbor „Věrní zůstaneme“</i>	21
5.3.3 <i>V boj</i>	22
6. OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	24
6.1 ZATČENÍ A VĚZNĚNÍ OTAKARA WÜNSCHE	25
6.1.1 <i>Terezín</i>	26
6.1.2 <i>Stadelheim</i>	27
6.1.3 <i>Pochod smrti do Dachau</i>	27
7. OSVOBOZENÍ ČRS A POVÁLEČNÝ VÝVOJ.....	28
7.1 PRAŽSKÉ POVSTÁNÍ	28
7.2 POVÁLEČNÉ USPOŘÁDÁNÍ	28
7.3 WÜNSCHŮV NÁVRAT DO VLASTI A POVÁLEČNÁ ČINNOST	30
7.3.1 <i>Revoluční odborové hnutí a Ústřední rada odborů</i>	31
7.3.2 <i>Svaz českých novinářů a Ústřední svaz československých novinářů</i>	33
7.3.3 <i>Prozatímní Národní shromáždění</i>	35
7.3.4 <i>Zájem o český jazyk</i>	36
8. NEMOC A SMRT	37
ZÁVĚR	39
SUMMARY	40
POUŽITÁ LITERATURA	41

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila osobnost redaktora Otakara Wünsche, jelikož si podle mého názoru zaslouží mnohem větší pozornost, než mu byla doposud věnována. Podle mých počátečních zjištění nebyla o Otakaru Wunschovi napsána žádná rozsáhlejší práce a obecně o něm není k nalezení mnoho informací. Pro zpracování materiálu jsem si zvolila heuristickou analýzu, která je založena na zkoumání dokumentů s využitím intuice a zkušeností a pro tento případ se mi jeví jako nejvhodnější.

Poté, co jsem si vytvořila základní přehled o tématu, jsem se rozhodla, provést několik změn oproti odevzdaným tezím bakalářské práce. V první řadě se jedná o změnu osnovy, kterou jsem nakonec shledala nevyhovující a práci jsem ve finální verzi rozdělila podle klíčových dějinných událostí, aby byla zajištěna lepší přehlednost. Také jsem nepoužila některé knihy uvedené v základní literatuře a místo nich jsem zvolila jiné, ve kterých jsem našla pro mě přínosnější informace. Tímto prosím čtenáře, aby byli k provedeným změnám shovívaví.

Co se týče samotné osoby Otakara Wünsche, na začátku jsem o něm věděla pouze jednu jedinou informaci, a to, že byl členem petičního výboru „Věrní zůstaneme“. Již tato skutečnost mě natolik zaujala, že jsem se rozhodla, věnovat mu svou práci a doufám, že se mi podaří získat o něm dostatek informací a dát z nich dohromady přibližný příběh jeho života.

1. Konec 19. století a období před První světovou válkou

Dříve než se začnu věnovat narození Otakara Wünsche a jeho činnosti v mládí, ráda bych nastínila, do jaké doby se narodil a jak vlastně vypadala tehdejší společnost. Přelom 19. a 20. století byla totiž doba převratných vynálezů a objevů, které navždy změnily život společnosti. Jednalo se převážně o nové postupy v lékařství, nové způsoby využití elektrické energie, zavádění telefonu, vynález bezdrátové telegrafie, vznik kinematografie, zveřejnění Einsteinovy teorie relativity a mnoho dalších neméně významných událostí.¹

Také společnost procházela řadou sociálních proměn doprovázených rychlým hospodářským růstem, což bylo zásluhou nově ustaveného sociálního a politického systému – kapitalismu. Ten byl založen na hospodářské a osobní svobodě, jednotném zákonodárství a vzájemném působení nabídky a poptávky. Společnost byla tvořena novými třídami, a to buržoazií, střední vrstvou a dělnictvem. Kvůli značným sociálním rozdílům mezi buržoazií a dělnictvem docházelo často ke stávkám a bojům za zrovnoprávnění. O zrovnoprávnění v této době usilovaly také ženy a židovské obyvatelstvo, které nebylo společností přijímáno a bylo obviňováno z řady neduhů kapitalismu. Situace se značně vyhrotila po tzv. Dreyfusově² a Hilsnerově³ aféře, kdy začala řada Židů uvažovat o existenci ve vlastním státě.⁴

¹ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

² Alfred Dreyfus byl jediným židovským důstojníkem francouzského generálního štábu. V roce 1894 byl obviněn z vyzrazení vojenského tajemství Německu a odsouzen k doživotnímu vězení na Dáblských ostrovech.

³ V roce 1899 byla nalezena podřezaná služebná Anežka Hružová. Tento čin byl označen za židovskou rituální vraždu, z které byl obviněn Leopold Hilsner. Bez přímých důkazů byl odsouzen k trestu smrti. Tento trest byl nakonec díky zásahu T.G. Masaryka změněn na doživotní vězení.

⁴ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

1.1 Česká společnost, politika a kultura před První světovou válkou

České země byly před První světovou válkou považovány za nejvyspělejší oblast habsburské monarchie a za jednu z nejrozvinutějších oblastí Evropy. Tato skutečnost však měla za následek značné zhoršování česko-německých vztahů, zvláště po úspěšném pokusu o zrovnoprávnění češtiny a němčiny, které nakonec vedlo k rozdělení obyvatel do dvou nezávisle se vyvíjejících skupin.⁵

Co se týče politické situace, byla nejsilnější politickou stranou Národní strana (staročesi) a po ní Národní strana svobodomyslná (mladočeši). Obě strany usilovaly o uznání českého státního práva a demokratizaci volebních řádů. Před rokem 1900 se začaly objevovat další politické proudy, např. Československá sociálně demokratická strana dělnická, Agrární strana, Strana katolická, Strana národně sociální a objevil se i politický radikalismus, reprezentovaný např. Omladinou.^{6,7}

V kultuře otřásal v 80. letech českou společnost boj o pravost Rukopisu královédvorského a Rukopisu zelenohorského. Nakonec bylo prokázáno, že oba rukopisy jsou padělky.⁸

1.2 Narození Otakara Wünsche a jeho mládí v Rokycanech

Otakar Wunsch se narodil 26. května 1893 v Rokycanech. Jeho otec byl František Wunsch, měšťan a notářský písař narozený taktéž

⁵ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

⁶ Radikální mládež sdružená okolo časopisu Omladina. 21.2.1894 bylo odsouzeno 76 mužů za účast na nepovolených demonstracích, rozšiřování pobuřujících tiskovin a nepovolené spolčování. Původně jim byla připisována příprava spiknutí proti monarchii, to však soud neprokázal.

⁷ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

⁸ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

v Rokycanech, matka Karolina původně z Příbrami. Ten samý den byl také pokřtěn kaplanem V. Vilímkem za asistence Marie Benetkové a bylo mu dáno prostřední jméno Vladimír.⁹

Pro svůj příchod na svět si Otakar Wunsch zvolil rok, ve kterém byla mimo jiné uzavřena tzv. dvojdohoda mezi Ruskem a Francií o vzájemné pomoci proti německému útoku a již zmíněný proces s Omladinou byl v plném proudu. Možná měly tyto bouřlivé události doprovázející jeho narození nějaký vliv na další průběh jeho neméně bouřlivého života.

Město Rokycany patřilo od 40. let 19. století k nejvýznamnějším a nejbohatším českým městům, v roce 1850 se stalo sídlem politického a soudního okresu Rokycany a od druhé poloviny 19. století zde docházelo k rozvoji průmyslu.¹⁰ Zde Otakar Wunsch vystudoval šest tříd gymnázia a absolvoval svou první, tříletou, praxi v knihkupectví a nakladatelství Josefa Mirbauera. Poté se za kariérou přesunul do Plzně.¹¹

1.3 Začátek novinářské činnosti

Svou novinářskou dráhu zahájil Otakar Wunsch v roce 1913 v Plzni, městě, které se může chlubit první tiskárnou v Čechách, v týdeníku „Naše snahy“, který vydávala Národně sociální strana. Týdeník vycházel do roku 1915, kdy byl zastaven rakouskou vládou.¹² Kromě tohoto týdeníku byl zaměstnán v redakci listu „Deník Český směr“ a spolupracoval s řadou dalších listů československých národních socialistů, např. „Mladé proudy“ a „Karikatury“. Krátce před začátkem první světové války se stal plzeňským korespondentem „Českého slova“.¹³

⁹ *Kniha narozených*. Státní oblastní archiv v Plzni. Rokycany, 1893.

¹⁰ Historie města. *Rokycany* [online]. 2010 [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: http://www.rokycany.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=14069&id=856427&p1=33779

¹¹ *Curriculum vitae*, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

¹² Plzeňský tisk. *Vox in excelso* [online]. 2001 [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.paichl.cz/paichl/knihy/Tiskarstvi.htm>

¹³ SČN členská přihláška z 8.5.1929, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

2. Období První světové války

První světová válka vypukla jako následek dlouhotrvajících konfliktů mezi mocnostmi 28. července 1914 poté, co Rakousko-Uhersko vyhlásilo válku Srbskému království. Do války bylo nakonec zataženo 38 států a byla vedena na několika frontách. Hlavní bojiště se nacházela v západní Evropě, kde válčili Francouzi, Britové a Belgičané proti Němcům. Ve východní Evropě se střetlo Rusko s německou a rakousko-uherskou armádou. Na německou a rakousko-uherskou stranu se v průběhu bojů přidala Itálie a Bulharsko, ale žádné ze stran se nedařilo zvítězit. V roce 1917 vstoupily do války po boku Velké Británie a Francie Spojené státy americké. Díky nim i celkové vyčerpanosti a nedostatku surovin podepsalo Německo 11. listopadu 1918 dohodu o příměří, čímž přiznalo porážku. Rakousko-Uhersko přestalo existovat a místo něj vznikla řada menších států.¹⁴

2.1 Dopad První světové války na českou společnost

Česká politická sféra byla z vypuknutí války překvapena a neměla žádnou možnost se k jejímu vyhlášení vyjádřit. 25. července 1914 došlo k uzavření říšské rady a sněmovny a v habsburské monarchii zavládla vojensko-úřednická diktatura. Politici protestující proti válce byli zatýkáni a vězněni. Někteří zahájili krátce po vypuknutí války odbojovou činnost. Mezi ně patřil např. Tomáš Garrigue Masaryk, který odešel v prosinci 1914 do zahraničí, kde zahájil přípravu protihabsburského odboje. V českých zemích se vytvořila odbojová skupina Maffie¹⁵ v čele s Edvardem Benešem. Edvard Beneš odešel roku 1915 také do emigrace, kde s Masarykem ustavili Československou národní radu jako řídicí orgán protirakouského odboje. Rada byla 29. června 1918 uznána francouzskou vládou za základ příští československé vlády.¹⁶

¹⁴ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

¹⁵ Maffie předávala do zahraničí zprávy o politické situaci v českých zemích.

¹⁶ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

Kvůli zhoršující se zásobovací situaci propukla 14. října 1918 generální stávka, která přerostla v politickou akci a ve vyhlášení státní samostatnosti. Československá republika vznikla 28. října 1918, o dva dny později se k vyhlášení připojili i zástupci většiny slovenských lidových stran a po roce 1919 i Podkarpatská Rus.

2.2 *Wünschův nástup na vojnu a první uvěznění*

Z důvodu branné povinnosti nastoupil Otakar Wünsch v listopadu 1914 vojenskou službu. Jen o několik měsíců později, v květnu 1915, byl však zatčen a v listopadu téhož roku byl odsouzen ke třem letům těžkého žaláře za rušení veřejného pokoje a řádu. Tento trest si odpykával v Möllersdorfu u Vídně a ve Wisniczu u Krakova.¹⁷ Z těchto údajů vyplývá, že Otakar Wünsch strávil ve vězení téměř celou první světovou válku.

3. Meziválečné období

Jedním z důsledků války byl zánik čtyř monarchistických říší – ruské, habsburské, německé a turecké. Rakousko-Uhersko zaniklo a jeho území bylo rozděleno mezi sedm států – Rakousko, Maďarsko, Československo, Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, Polsko, Rumunsko a Itálii.

Dále bylo na Versailleské konferenci rozhodnuto o mírových podmínkách pro poražené. Ty byly velmi tvrdé, zvláště pro Německo, které bylo označeno za viníka rozpoutání světové války, a mimo jiné obsahovaly přísná vojenská omezení a povinnost reparací.¹⁸

Válka všechny země těžce poznamenala. V Německu a Maďarsku propukla povstání, která se však podařilo potlačit. V této době nespokojenosti našly podhoubí různé formy extremismu. Na jedné straně

¹⁷ Upomínkový tisk. Otakar Wünsch, Zemědělské noviny, 8.10.1947, MP Terežín, inv.č. 369.

¹⁸ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

to byl extremismus levicový – komunismus, na straně druhé pravicový extremismus – fašismus. Zatím co komunismus hlásal beztřídní společnost, fašismus prosazoval stavovský řád a nadvládu „čisté rasy“. Fašistické hnutí se zrodilo v Itálii a jeho zakladatelem byl Benito Mussolini. Odtud se fašismus rozšířil do dalších evropských zemí, včetně Německa, kde se prosadila jeho odnož – nacionální socialismus (nacismus) a vznikla nacistická strana NSDAP v čele s Adolfem Hitlerem, která měla čím dál více přívrženců.¹⁹

3.1. Meziválečné období v Československu

Podle ústavy z 29. února 1920 byla Československá republika parlamentní demokracií, zákonodárná moc náležela parlamentu a výkonná prezidentovi republiky. Prvním prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk, který byl díky svým zásluhám na vzniku samostatného státu označován „Prezident Osvoboditel“.

Důležitou roli ve společnosti měly také politické strany a s nimi spojený stranický tisk. Jednalo se o Československou stranu sociálně demokratickou, Československou stranu socialistickou, Agrární stranu, Československou stranu lidovou, Československou národní demokracii, Československou živnostensko-obchodnickou stranu středostavovskou a Komunistickou stranu Československa. Na Slovensku měla největší vliv Hlinkova slovenská ľudová strana a existovalo i několik silných německých politických stran.²⁰

První republika byla národnostně velmi pestrá, kromě Čechů a Slováků se v ní vyskytovali i Němci, Maďaři, Rusíni a Ukrajinci. Němci žijící v českém pohraničí však od počátku projevovali k nově vzniklému státu nechuť a požadovali uplatnění práva na sebeurčení. Političtí představitelé německé menšiny usilovali o připojení k Rakouské republice či Německu.

¹⁹ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

Československé vládě se na konci roku 1918 podařilo převzít moc nad celým územím státu a vyřešit s Rakouskou republikou sporná území.²¹

V Československé republice existovala značná propast mezi českými zeměmi a Slovenskem s Podkarpatskou Rusí. Zatímco české země disponovaly sociální strukturou odpovídající západnímu typu společnosti, vysokou mírou gramotnosti, rozvinutou kulturou a vyspělým školstvím, Slovensko a Podkarpatská Rus byly spíše zaostalé země s převažující zemědělskou výrobou. Celou situaci ještě přiosřila Velká hospodářská krize, která Československo zasáhla v první polovině 30. let a měla za následek další zostření vztahů mezi Čechy a Němci. Toho nakonec využilo nacistické Německo k likvidaci československého státu.²²

3.1.1. Tiskové změny

Tištěná média zaznamenala za první republiky značný kvantitativní nárůst a docházelo k vytváření průmyslu tištěných médií souvisejícím s komercializací tisku. Tisková legislativa byla převzata od zaniklého Rakouska-Uherska, jednalo se o rakouský tiskový zákon, rakouský trestní řád pro řízení ve věcech tiskových a uherský tiskový zákon. Tisková svoboda byla garantována ústavou. Byla využívána obsahová cenzura, která se týkala především tištěných médií, která vyjadřovala ideové výhrady k charakteru republiky.²³

3.2. Činnost Otakara Wünsche po propuštění z vězení

Po svém propuštění z vězení se Otakar Wunsch stal 1. ledna 1919 redaktorem „Československých železničních listů“, kde pracoval až do

^{20 20} *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

²¹ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9.

²² KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

²³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

svého zatčení v listopadu 1939. Jednalo se o týdeník Jednoty zaměstnanců československých drah, jednoho z nejpočetnějších odborových svazů Československé obce dělnické.²⁴ Podle dobové literatury měly „Československé železniční listy“ pod vedením Otakara Wünsche značný vliv na průběh veřejného dění.²⁵

Kromě „Československých železničních listů“ se Otakar Wunsch uplatňoval jako odborářský publicista a socialistický pracovník i v dalších listech, například ve čtrnáctideníku „Jednota“, časopise zaměstnanců elektrických drah, či v informačním časopise „Obzor penzistů železničních, státních, vojenských, soukromých a samosprávných“, který hájil zájmy penzistů. Mezi lety 1919 – 1939 dále redigoval Československé listy.²⁶

Co se týče politického zaměření, inklinoval Otakar Wunsch k Československé straně národně socialistické, která byla levostředovou politickou stranou, oporou demokracie a hradní politiky a měla sídlo v Praze.²⁷

3.2.1 Jednota českých novinářů

Povolání novináře se v době První republiky profesionalizovalo a novináři byli často členy profesních organizací. První z nich byl Spolek českých žurnalistů, založený roku 1877. Tento spolek měl však velmi přísná kritéria členství a do jeho řad mohl vstoupit pouze žurnalista z povolání, který byl minimálně pět let zaměstnán v redakci politického listu, který vycházel nejméně třikrát týdně, a zároveň nesměl tento žurnalista překročit věkovou hranici 45 let. Novináři, kteří byli těmito kritérii diskriminováni, se rozhodli o založení vlastní organizace, ve které by se sdružovali venkovští

²⁴ ČAPKA, František. *Odbory v českých zemích v letech 1918-1948*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4797-6.

²⁵ Upomínkový tisk. Otokar Wunsch, *Zemědělské noviny*, 8.10.1947, MP Terezín, inv.č. 369.

²⁶ *Kalendář Jednoty zaměstnanců československých drah na rok 1928*. Praha: Melantrich, 1928.

²⁷ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

novináři, pracovníci nepolitických deníků, novináři z dělnických listů a jiní.²⁸

Ustavující valná hromada Jednoty českých novinářů se konala 20. dubna 1902. Členství nebylo omezeno věkem, délkou praxe, periodicitou ani typem listu. Mezi její hlavní úkoly patřila obhajoba stavovských zájmů a sociální činnost, jakou bylo poskytování hmotné podpory rodinám po zemřelých členech, nezaměstnaným atd. V červnu 1920 byla působnost Jednoty českých novinářů rozšířena i na Slovensko, a došlo proto ke změně názvu na Jednotu československých novinářů.²⁹

V roce 1906 byl při příležitosti padesátého výročí úmrtí Karla Havlíčka Borovského založen Havlíčkův penzijní fond, který byl do roku 1917 spravován Jednotou a poté začal fungovat jako samostatný penzijní fond. Jeho hlavním úkolem bylo poskytování finanční podpory členům spolku a zajištění materiální podpory pozůstalým po zemřelých členech.³⁰

Otakar Wünsch se stal členem Jednoty českých novinářů v roce 1920. Mezi lety 1922 – 1926 byl několikrát zvolen náhradníkem výboru JČN. Řádným členem Havlíčkova penzijního fondu se Wünsch stal roku 1922.³¹ Tato skutečnost je značně překvapivá, jelikož v zásadách upravujících fungování fondu z roku 1906 je uvedeno, že „*účastníkem fondu může být pouze ten, kdo jsa nejméně tři léta skutečným členem Jednoty českých novinářů...*“.³² Další podmínkou bylo složení zápisného ve výši stanovené valnou hromadou a pravidelné odvody ročních členských

²⁸ TESAŘOVÁ, Zina. *Spolek českých žurnalistů a Jednota českých novinářů - první české stavovské organizace novinářů*. Praha, 2003. Dizertační práce. Univerzita Karlova.

²⁹ TESAŘOVÁ, Zina. *Spolek českých žurnalistů a Jednota českých novinářů - první české stavovské organizace novinářů*. Praha, 2003. Dizertační práce. Univerzita Karlova.

³⁰ TESAŘOVÁ, Zina. *Spolek českých žurnalistů a Jednota českých novinářů - první české stavovské organizace novinářů*. Praha, 2003. Dizertační práce. Univerzita Karlova.

³¹ HUDEC, Vladimír. *Z historie naší novinářské organizace*. Praha: Novinář, 1987.

³² Výroční zpráva JČN za rok 1906.

příspěvků, a to ve výši 10 Kč na jednoho člena. Roční příspěvky měly za novináře odvádět novinářské organizace, ve kterých měli členství.³³

3.2.2 Syndikát československých novinářů

Další organizací, ve které se Otakar Wünsch angažoval, byl Syndikát československých novinářů, který vznikl v září roku 1919 původně pod názvem Syndikát československého denního tisku a byl přejmenován roku 1926.³⁴ V roce 1927 byl Syndikát Ministerstvem sociální péče uznán za odborovou organizací a členství bylo nabídnuto všem novinářům nehledě na to, zda se již v nějaké organizaci angažovali či nikoli.³⁵

Otakar Wünsch obdržel po vzniku Syndikátu československých novinářů výzvu, aby se stal jeho členem. Na tuto výzvu Wünsch však nereagoval a o přihlášení zažádal až 3. dubna 1929 dopisem, ve kterém uvádí, že *„při vytvoření Syndikátu byl mi zaslán dotazník s vybídnutím, abych přistoupil za člena, tehdy však různé okolnosti mně zabránily uposlechnouti této výzvy. Dnes těchto překážek již není a proto se hlásím, očekávaje že moje zdvořilá přihláška bude Váženým výborem prozkoumána a přijata“*.³⁶

Dopis byl Syndikátem přijat 12. dubna 1929 a 8. května 1929 vyplnil Otakar Wünsch členskou přihlášku. Přihláška byla Syndikátem prozkoumána a byl vznesen požadavek, aby bylo zjištěno, jaké je Wünschovo hlavní povolání – jestli sekretářství či novinářství. Zda k prozkoumání došlo, není z dokumentu patrné, ale Otakar Wünsch byl na schůzi Ústředního výboru Syndikátu 16. září 1929 přijat do jeho řad, s platností od 1. září 1929.³⁷ Vstupem do Syndikátu získal Wünsch, na

³³ TESAŘOVÁ, Zina. *Spolek českých žurnalistů a Jednota českých novinářů - první české stavovské organizace novinářů*. Praha, 2003. Dizertační práce. Univerzita Karlova.

³⁴ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

³⁵ TESAŘOVÁ, Zina. *Spolek českých žurnalistů a Jednota českých novinářů - první české stavovské organizace novinářů*. Praha, 2003. Dizertační práce. Univerzita Karlova.

³⁶ WÜNSCH, Otakar. Dopis z 3.4.1929, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

³⁷ SČN členská přihláška z 8.5.1929, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

základě výnosu Ministerstva sociální péče možnost čerpat v budoucnu státní podporu v nezaměstnanosti.³⁸

Z údajů v přihlášce a dalších dokumentů vyplývá, že byl Otakar Wunsch v té době již ženatý a měl jednoho syna. Také se mu podařilo cestovat po Francii, Polsku, SSSR a Rakousku a hovořil německy. Jako novinář spadal do II. platové kategorie a jeho plat tak činil 3.050,- Kč měsíčně, tzn. 39.650,- Kč ročně. Se svou rodinou bydlel na adrese Jirečkova 13, Praha VII.³⁹ Na této adrese, která se nachází blízko Letenského náměstí a i v současnosti územně spadá pod Prahu 7, se i nyní nachází bytové jednotky a restaurace Svijanský rytíř.⁴⁰

Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava, v červnu 1939, se Syndikát československých novinářů sloučil se Spolkem českých žurnalistů, Klubem českých novinářů, Jednotou československých novinářů a Klubem českých národohospodářských redaktorů do Národního svazu novinářů, který působil po celém území Protektorátu.⁴¹

3.2.3 Literární činnost

Otakar Wunsch kromě novinářství vyvíjel také vlastní literární činnost. V roce 1930 byl vydán jeho první literární počín – sbírka satirických povídek ze života státních zaměstnanců, a to převážně zaměstnanců železničních drah s názvem *Na křižovatce*. Měla 86 stran a byla vydána nakladatelstvím Melantrich v Praze. Autorem ilustrací byl Zdeněk Rykr.⁴² Druhá sbírka obsahující anekdoty byla vydána v roce 1936 pod názvem *Humor na kolejích* nakladatelstvím Orbis, měla 70 stran a

³⁸ TESAŘOVÁ, Zina. *Spolek českých žurnalistů a Jednota českých novinářů - první české stavovské organizace novinářů*. Praha, 2003. Dizertační práce. Univerzita Karlova.

³⁹ SČN členská přihláška z 8.5.1929, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

⁴⁰ Mapy.cz. *Mapy.cz* [online]. 1996-2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: http://www.mapy.cz/#q=jire%C4%8Dkova%2013%2C%20praha&t=s&x=14.426135&y=50.099668&z=14&d=addr_8987015_1

⁴¹ HUDEC, Vladimír. *Z historie naší novinářské organizace*. Praha: Novinář, 1987.

⁴² Wunsch, Otakar: *Na křižovatce*. *Antikvariat-knihy.cz* [online]. [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://antikvariat-knihy.cz/kniha/wunsch-otakar-na-krizovatce-1930>

ilustrátorem byl František Bidlo.⁴³ Poslední dílo s názvem *Vám ve vlaku* vyšlo v roce 1938 pod hlavičkou nakladatelství Jednoty zaměstnanců československých drah k jubileu čtyřicetiletého trvání Jednoty. Mělo 121 stran a obsahovalo hudební přílohu „Modrá armáda“, slavnostní pochod československých železničářů, jehož autorem byl Otta Lampela.⁴⁴

4. Hospodářská krize a nástup nacismu

Hospodářství dosahovalo v letech 1926 – 1929 ve světě i v Československu největšího rozmachu a hospodářská krize propukla zcela nečekaně. 24. října 1929 došlo ke zhroucení obchodu s cennými papíry a akciemi na burze v New Yorku a odtud se krize rychle šířila do dalších zemí. Tomuto dni se začalo přezdívat „černý pátek“. Důvodem krize byl enormní nárůst nabídky oproti poptávce, který měl za následek prudký pokles cen, nemožnost splacení dluhů a zhroucení zahraničního obchodu.⁴⁵

4.1 Nástup nacismu jako důsledek hospodářské krize

Zvláště ničivé důsledky měla hospodářská krize na Německo, jehož průmyslová výroba klesla o 41% a v zemi bylo okolo šesti milionů nezaměstnaných. Celková nespokojenost společnosti měla za následek nástup nacistů, v čele s Adolfem Hitlerem, k moci. Adolf Hitler označil za viníky hospodářské krize Židy, komunisty a diktát versailleské mírové smlouvy a díky slibům na zlikvidování nezaměstnanosti a obnovení velikosti Německa se mu podařilo získat podporu většiny německého obyvatelstva. Jeho strana NSDAP se stala nejsilnější stranou v Německu a Hitler byl v roce 1933 jmenován říšským kancléřem.⁴⁶

⁴³ Wunsch, Otakar: Humor na kolejích. *Antikvariat-knihy.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://eng.antikvariat-knihy.cz/kniha/wunsch-otakar-humor-na-kolejich-anekdoty-o-zeleznicich-pasazerech-a-zeleznicarich-1936>

⁴⁴ WÜNSCH, Otakar, ed. *Vám ve vlaku: literární sborník*. V Praze: Jednota zaměstnanců čs. drah, 1938. 121, [III] s.

⁴⁵ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁴⁶ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

Od začátku své vlády se Adolf Hitler zasazoval o likvidaci demokracie, v roce 1933 dal zřídit první koncentrační tábory a vytvořil státní tajnou policii, gestapo. Zavedl novou hospodářskou politiku, která měla za následek téměř naprosté vymizení nezaměstnanosti, a zahájil zbrojní výrobu. Jeho nenávisť vůči Židům vedla v roce 1935 ke schválení norimberských zákonů, které Židy zbavovaly německé národnosti a zakazovaly smíšená manželství. V zemi byly pořádány pogromy a tisíce Židů byly odvečeny do koncentračních táborů. Nacisté začali uvažovat o „konečném řešení židovské otázky.“⁴⁷

Západ zareagoval na vzrůstající nebezpečí tzv. politikou appeasementu, která obnášela usmiřování protivníka ústupky. Toho Hitler využil pro své plány a k Německu připojil Rakousko, poté začal připravovat plán na přepadení Československa.⁴⁸

⁴⁷ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁴⁸ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

4.2 Mnichovská dohoda

Po připojení Rakouska k Německé říši se začaly množit agrese proti československému obyvatelstvu na území Sudet, jejichž obyvatelstvo tvořili z více než padesáti procent Němci. V květnu 1938 proto došlo k vyhlášení částečné mobilizace, která ve zbytku Evropy vyvolala obavy z možné války. Velká Británie proto zprostředkovala jednání mezi Československem a Německem, které však žádné zlepšení situace nepřineslo, a tak 23. září 1938 vyhlásila československá vláda úplnou mobilizaci.⁴⁹

Konec hospodářsky vyspělé a demokratické První republiky nastal 29. září 1938, kdy byla v Mnichově podepsána dohoda o odstoupení pohraničního území Sudety Německu. Dohodu podepsali představitelé Německa (Hitler), Itálie (Mussolini), Velké Británie (Chamberlain) a Francie (Daladier). Zástupci československé vlády pozváni nebyli, proto je dohoda někdy lidově nazývána „O nás bez nás“. Důsledky mnichovské dohody byly ničivé – ztráta třetiny území, ekonomické ztráty, narušení komunikačního systému aj. 5. října 1938 odstoupil Edvard Beneš z pozice prezidenta a na jeho místo nastoupil Emil Hácha. Pro toto období se vžil název Druhá republika.⁵⁰

5. Období nacistické okupace, vyhlášení Protektorátu

Nacistické okupaci Československa předcházelo bouřlivé jednání Emila Háchy s Adolfem Hitlerem v Berlíně, kdy Adolf Hitler oznámil svůj záměr, připojit české země k Německu, pod pohrůžkou bombardování Prahy. Emil Hácha nakonec tlaku podlehl a během 15. března 1939 obsadila německá vojska české země. O den později vydal Adolf Hitler výnos o

⁴⁹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁵⁰ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

zřízení Protektorátu Čechy a Morava a říšským protektorem byl jmenován Konstantin von Neurath.⁵¹

5.1 Protektorát Čechy a Morava

Formálně byla Protektorátu dle Hitlerova výnosu z 16. března 1939 zaručena autonomie a vlastní správa. Vše však muselo být ve shodě s politickými, vojenskými a hospodářskými potřebami říše. Protektorát neměl své hraniční zastoupení a nesměl mít samostatnou vojenskou armádu. Byla rozpuštěna poslanecká sněmovna a Senát a byla zakázána činnost všech politických organizací kromě Národního souručenství. Státním prezidentem byl nadále Emil Hácha, předsedou protektorátní vlády byl Rudolf Beran a po něm Alois Eliáš. Čeští politikové však neměli reálně žádnou moc, veškeré pravomoci byly v rukou říšského protektora. Na pořádek v zemi dohlížela německá tajná policie, gestapo.⁵²

I v kultuře vše podléhalo zájmům Říše. Byla zavedena přísná cenzura. Na pošty a telekomunikace dohlížela Říše, vedle koruny se oficiálním platidlem stala také říšská marka.⁵³ Kurz říšské marky vůči koruně byl 1:10, což marku značně zvýhodňovalo. Židům byl zabaven majetek a od června 1939 začaly platit norimberské zákony i na území Protektorátu. Mimo jiné byli obyvatelé nuceni podepisovat prohlášení o árijském původu, byly zakázány sňatky mezi árijci a Židy, Židé nesměli volně cestovat, navštěvovat školy, vykonávat různá povolání aj. Od podzimu 1941 byli Židé hromadně transportováni do vyhlazovacích táborů.⁵⁴

⁵¹ Tři osudové březnové dny. *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. 2009 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/tri-osudove-breznove-dny-14-16-brezen-1939>

⁵² *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁵³ Základní dokumenty o vzniku Protektorátu Čechy a Morava. *České vlastenecké stránky*[online]. 2011 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: http://www.svedomi.cz/dokdoby/193903_vznik_protectoratu_cechy_a_morava.htm

5.1.1 Řízení českého tisku v Protektorátu

Řízení tisku měl na začátku okupace na starosti Konrád Henlein, pod nějž spadala také pražská služebna Říšského tiskového úřadu. Poté byl tisk podřízen Tiskovému odboru Předsednictva ministerské rady (TO PMR), jehož vedoucím byl Zdeněk Schmoranz. Po jeho zatčení ho nahradil Arnošt Bareš a po něm František Hofman. Ten byl však v roce 1941 také zatčen a úřad vedl až do konce války Ctibor Melč. Cenzuru mělo na starosti Ústředí tiskové a dozorčí služby, jehož úředníci byli dosazeni přímo do redakcí. V roce 1941 byla legislativně zrušena svoboda slova.⁵⁵

Tiskový odbor Předsednictva ministerské rady zanikl v lednu 1942 a byl nahrazen Úřadem lidové osvěty, který byl v červnu 1942 přejmenován na Ministerstvo školství a lidové osvěty a jeho vedením byl pověřen Emanuel Moravec. Ten pověřil komisařstvím v Národním svazu novinářů kolaborantského šéfredaktora Vladislava Krychtálka.⁵⁶

5.2 Osudy Otakara Wünsche v době Protektorátu

V této bouřlivé době dostal Otakar Wunsch 1. dubna 1939 z nezjištěných důvodů výpověď z „Československých železničních listů“ a zažádal umístovací odbor Syndikátu československých novinářů o nové místo. Další vývoj situace můžeme pouze odhadovat podle dochované dokumentace. Syndikát totiž 9. května 1939 zaslal dopis správci pomocného úřadu ministerstva dopravy panu Leopoldu Zlatuškoví, ve kterém uvádí, že Otakar Wunsch byl „*Vámi určen na místo tajemníka a současně přidělen jako pomocná redakční síla do redakce budoucího jednotného odborového listu zaměstnanců veřejné dopravy. Má tedy býti jeho hlavním zaměstnáním místo tajemníka a pouze jako vedlejší zaměstnání jsou mu přiděleny redakční práce*“. Syndikát proto v dopise pana Zlatušku prosí o napravení

⁵⁴ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁵⁵ KONČELÍK, Jakub. Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava. In: Foret, M. - Lapčík, M. - Orság, P., ed. *Média dnes : reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, s. 295-311. ISBN 978-80-244-2023-3.

⁵⁶ HUDEC, Vladimír. *Z historie naší novinářské organizace*. Praha: Novinář, 1987.

tohoto omylu a přidělení Wünschovi odpovídající práce dle jeho předchozí činnosti.⁵⁷ Bohužel není známo, jestli bylo žádosti vyhověno.

Před plánovaným sloučením novinářských organizací, podal Otakar Wunsch 4. května 1939 přihlášku do Národního svazu novinářů a legitimace mu byla vystavena 25. srpna 1939. Následně se přihlásil k účasti na podporách v nezaměstnanosti se státním příplatkem.⁵⁸

Jak již bylo zmíněno výše, jedním z požadavků, které přinesly norimberské zákony, bylo podepsání prohlášení o árijském původu. Toto prohlášení bylo předloženo i Otakaru Wünschovi, v tomto znění: „*Podepsaný Otakar Wunsch redaktor Železničních novin, člen Národního svazu novinářů, prohlašuji místopřísežně, že jsem podle §6 nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě ze dne 21. června 1939 arijec a nejsem v manželství s nearijcem ve smyslu téhož nařízení.*“⁵⁹ Prohlášení za něj podepsala jeho manželka, je tedy možné, že byl v té době již v koncentračním táboře v Terezíně.

5.3 Protinacistický odboj

Ne všichni obyvatelé Protektorátu se s novým systémem řízení smířili a někteří se zapojili do ilegálního odbojového hnutí. Začaly vznikat odbojové skupiny a organizace, mezi nejrozsáhlejší patřilo Politické ústředí, Obrana národa a Petiční výbor Věrní zůstaneme. V září 1941 přijel do Prahy R. Heydrich, vyhlásil stanné právo a zahájil vlnu zatýkání a poprav. 27. května 1942 na něj byl spáchán úspěšný atentát, který však nacistický teror ještě znásobil a v červnu 1942 byly jako odvěta srovnány se zemí obce Lidice a Ležáky.⁶⁰

⁵⁷Dopis z 9.5.1939, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 34, sign. 34-1/25.

⁵⁸ Přihláška k účasti na podporách 1.9.1939, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 34, sign. 34-1/25.

⁵⁹ Prohlášení o árijském původu, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 101, sign. 101-585/1.

⁶⁰ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

Hlavním centrem zahraničního odboje byl Londýn. Od roku 1940 byl za hlavu zahraničního odboje považován Edvard Beneš, který prosazoval obnovu samostatné a nezávislé Československé republiky v hranicích před Mnichovem. Druhé, komunistické, centrum se nacházelo v Moskvě v čele s Klementem Gottwaldem. Komunisté prezidenta Beneše kritizovali a londýnský exil označovali „zaprodanci západního imperialismu“.

V červenci 1940 byla Velkou Británií uznána československá prozatímní exilová vláda s prezidentem Edvardem Benešem a koncem září 1942 byla mnichovská dohoda prohlášena za neplatnou.⁶¹ Prezident Beneš se poté rozhodl smluvně upevnit i vztahy se Sovětským svazem a 12. prosince 1943 byla uzavřena československo-sovětská smlouva. Po jednání v Moskvě byla uzavřena dohoda o spolupráci londýnského a moskevského odboje a o budoucím uspořádání Československa. Postupem času začal vliv komunistů narůstat.⁶²

5.3.1 Odbojová činnost Otakara Wünsche

Otakar Wünsch byl významnou osobností českého domácího odboje. Nejdříve ve spolupráci s redaktorem Janem Hajšmanem vydával pokyny pro české dobrovolníky, kteří se vypravovali za hranice do českých vojenských formací, pomocí českých železničářů organizoval dopravování dopisů přes Polsko do zahraničí a odchod ilegálních pracovníků za hranice.⁶³ Poté, co byl Hajšman v září 1939 odvezen do koncentračního tábora v Buchenwaldu, se Otakar Wünsch připojil ke skupině generála Čiháka a sekretáře Václava Žižky a účastnil se příprav „pražského pozdvižení“ 28. října 1939, kde došlo k demonstracím, při kterých zahynuli dva studenti na následky střelby.⁶⁴

⁶¹ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁶² *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁶³ Upomínkový tisk. Otakar Wünsch, *Zemědělské noviny*, 8.10.1947, MP Terezín, inv.č. 369.

⁶⁴ TOMEK, Prokop. ZPRÁVY.ROZHLAS.CZ. *Český rozhlas* [online]. 2011 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z:

http://www.rozhlas.cz/zpravy/spolecnost/_zprava/977435

V neposlední řadě dodával Wunsch pravidelné písemné zprávy sovětskému velvyslanectví v Praze.⁶⁵

5.3.2 Petiční výbor „Věrní zůstaneme“

Otokar Wunsch se dále angažoval v Petičním výboru „Věrní zůstaneme“. Ten ustavil svůj název na základě manifestu vydaného 15. května 1938. Tento manifest vydaly významné osobnosti z řad československé spisovatelské elity a byl podepsán 150 osobnostmi české vědy, kultury a umění. Občané a vláda v něm byli vyzýváni k obraně nezávislosti národa. Manifest doprovázela rozsáhlá podpisová akce řízená právě Petičním výborem „Věrní zůstaneme“.⁶⁶ Znění manifestu bylo následující:

„Ve jméne národní svobody a státní samostatnosti, vybojované před dvaceti lety, vyzýváme všechny věrné občany Československé republiky: pevně odhodláni, s obětavostí a nezlomnou vírou ve vlastní věc, držíme celistvost a nedotknutelnou svrchovanost tohoto jediného našeho státu! Jen v pevné jednotě je naše nepřemožitelnost a síla. Zůstaňme věrní sami sobě, věrní zásadám, z nichž se naše samostatnost zrodila. Přes všechny politické, stavovské a třídní rozdíly semkněme se u víře v demokracii a svobodu, v úctě k právu a k sociální spravedlnosti! Stůjme do všech důsledků za těmito zásadami, vlastními našemu národu a společnými všemu vzdělanému lidstvu! Nedopusťme, aby v naší vlasti byly ohrožovány mravní základy kultury a lidských práv! Nedopusťme, aby věrný občan republiky byl utiskován nebo vylučován z národa pro své přesvědčení, pro svůj původ nebo vyznání! Jako žádal památný květnový manifest z roku 1917, tak žádáme i dnes vládu a pověřené zástupce lidu, aby jednali podle vůle lidu jako mužové nezávislí, pamětliví jen zájmů celku. Jako tehdy i dnes věříme,

⁶⁵ Upomínkový tisk. Otokar Wunsch, Zemědělské noviny, 8.10.1947, MP Terezín, inv.č. 369.

⁶⁶ Kalendárium. Svornost [online]. 2011 [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.svornost.com/2011/05/kalendarium-15-kvetna-1938-%E2%80%93-manifest-%E2%80%9Evern%C3%AD-zustaneme%E2%80%9C/>

*že budoucnost patří Evropě demokratické, Evropě národů svéprávných a svobodných, a nikoli panství jedněch nad druhými“.*⁶⁷

V počátcích byl Petiční výbor v podzemí znám jen jako Národní revoluční výbor a jeho členové byli označováni „odboráři“. Označení Petiční výbor „Věrní zůstaneme“ bylo přijato na schůzi 22. října 1939. Do počátku června 1939 bylo vytvořeno řídicí centrum Petičního výboru, zahrnující politickou i organizační komisi. Od počátku roku 1940 přibyla ještě komise odborářská, jejímž představitelem se stal J. Sedlmayer.⁶⁸

Jelikož se PVVZ nepodařilo ideově a organizačně ovládnout vydávání časopisu *V boj*, začal vydávat tzv. detektivky, které se staly na konci roku 1939 jedním z nejrozšířenějších ilegálních tisků nekomunistického odboje. Na jejich vzniku měl velkou zásluhu Jaroslav Šimsa, evangelický teolog a publicista. Do jejich redakčního okruhu patřil také Otakar Wunsch, který měl spolu s dalšími na starosti i korekturu jednotlivých čísel a dodávání tohoto listu důvěrníkům v Praze i na venkově k dalšímu šíření.⁶⁹ Označení „detektivky“ vzniklo díky první textové straně obsahující dobrodružnou povídku, která sloužila k maskování dalšího obsahu. Některá čísla vyšla pod různými vymyšlenými názvy, např. Seznam vánočních dárků, Půlnoční let, Pirát sedmi moří aj. Po válce, v červenci 1945, otiskl Otakar Wunsch prosbu a prodání či zapůjčení výtisků těchto „detektivek“ ve zpravodaji Ústřední rady odborů.⁷⁰

5.3.3 V boj

Ilegální časopis *V boj* začal vycházet v květnu 1939, na začátku německé okupace. Do října 1939 byl vydáván ilegální skupinou Družstvo, s kterou Otakar Wunsch spolupracoval. Skupina byla vytvořena kolem Josefa Škaldy a složena z aktivistů bývalého Svazu československých

⁶⁷ *Divadelní noviny*[online]. 2009 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/noviny/clanek.asp?id=18428>

⁶⁸ ČAPKA, František. *Odbory v českých zemích v letech 1918-1948*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4797-6.

⁶⁹ VÁVROVÁ, Jitka. *Nebylo bezejmenných*. Praha: Novinář, 1986.

záložníků a udržovala úzké kontakty s Obranou národa a taktéž s Petičním výborem „Věrní zůstaneme“.

V listopadu 1939 bylo z důvodu nacistické likvidace Družstva vydávání zajišťováno dvěma organizacemi, tzv. spořilovskou skupinou v čele s grafikem Vojtěchem Preissigem a jeho dcerou Irenou-Inkou Bernáškovou a souběžně členy organizace Obrana národa. Spořilovská skupina byla v září 1940 rozbita gestapem a časopis přestal vycházet, zatímco časopis vydávaný Obranou národa vycházel až do podzimu 1941 jako mluvčí Ústředního vedení odboje domácího.⁷¹

⁷⁰ Zprávy ÚRO z 21.7.1945, Všeodborový archiv v Praze, číslo 47, str. 6

⁷¹ VÁVROVÁ, Jitka. *Nebylo bezejmenných*. Praha: Novinář, 1986.

6. Období Druhé světové války

Obsazení Československa nebylo posledním bodem Hitlerova plánu. Další na řadu mělo přijít Polsko, kterému však spojenci zaručili při případném útoku pomoc. 23. srpna 1939 podepsalo Německo se Sovětským svazem tzv. pakt o neútočení, jehož cílem bylo zajištění vzájemné pomoci a rozdělení Polska. Společně tedy 1. září 1939 vtrhli do Polska a bez velkých potíží přemohli polskou armádu. Jak bylo dohodnuto, Velká Británie a Francie na popud tohoto útoku vyhlásily Německu válku, avšak k žádnému útoku na německé obranné pásmo nedošlo. Polsko bylo proto německou armádou snadno obsazeno. Tento den je považován za začátek Druhé světové války.⁷²

17. září 1939 se k útoku na Polsko přidala i sovětská Rudá armáda a obsadila jeho východní část. Začalo rozšiřování sovětského impéria a Litva, Estonsko a Lotyšsko byly připojeny k Sovětskému svazu.⁷³

V květnu 1940 zahájila německá armáda západní tažení a zaútočila na Francii. K tomuto útoku se připojila také Itálie v čele s Mussolinim a oslabená Francie byla poražena. Poslední překážkou ve vítězství byla Velká Británie, kterou Hitler nepovažoval za příliš silného protivníka, podcenil však jejího nového premiéra Winstona Churchilla, který mu nehodlal ustoupit. Po letecké bitvě odehrávající se od srpna do října roku 1940 bylo jasné, že se Německu Velkou Británií porazit nepodaří.⁷⁴

Dalším Hitlerovým cílem se stal Sovětský svaz, který útok ze strany Německa do poslední chvíle nečekal. Jeho potenciál byl však rozsáhlý, a proto došlo k uzavření dohody se západními mocnostmi a byla vytvořena tzv. velká aliance, do které se zapojily i Spojené státy americké. Velké

⁷² *Druhá světová válka* [online]. 2007-2010 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://druha.svetova.cz/>

⁷³ *Druhá světová válka* [online]. 2007-2010 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://druha.svetova.cz/>

⁷⁴ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

Británii a Sovětskému svazu byl dodáván válečný materiál a v srpnu 1941 byla uzavřena Atlantická charta pojednávající o konečném rozdělení Německa.⁷⁵

Spojené státy americké se do války příliš nezapojovaly, dokud nedošlo ke střetu s Japonskem, které 29. září 1940 podepsalo spojeneckou smlouvu s Německem a Itálií a snažilo se získat kontrolu nad jihovýchodní Asií a některými oblastmi Pacifiku. 7. prosince 1941 přepadla japonská letecká armáda americkou základnu Pearl Harbor na Havajských ostrovech a Spojené státy americké dalším dnem vstoupily do války.⁷⁶

V létě 1942 bylo Německo na vrcholu sil a nacisté začali uskutečňovat tzv. konečné řešení židovské otázky. Židé byli hromadně transportováni do vyhlazovacích táborů, kde byli masakrováni. Tato zvrátná mašinérie si vyžádala na 5 milionů obětí. V té samé době zahájila německá armáda útok na Stalingrad, kde však byla poražena Rudou armádou, která získávala převahu a začala postupně osvobozovat území obsazená nacisty. Po vylodění angloamerických vojsk na Sicílii v červenci 1943 nastal v Itálii převrat a došlo k připojení ke Spojencům a vyhlášení války Německu. V červnu 1944 se Spojenci vylodili v Normandii a otevřeli tak druhou frontu. V prosinci téhož roku se německá armáda naposledy pokusila o zvrácení vývoje války, byla však neúspěšná a 7. května 1945 Německo podepsalo v Remeši bezpodmínečnou kapitulaci.⁷⁷

6.1 Zatčení a věznění Otakara Wünsche

Otakar Wünsch byl krátce po vypuknutí války, v listopadu 1939, zatčen gestapem a odvezen do pankrácké věznice v Praze k výslechu. Po něm byl 25. listopadu 1940 převezen do koncentračního tábora v Terezíně, odkud byl 15. listopadu 1941 po dalších výsleších odvezen do věznice

⁷⁵ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁷⁶ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁷⁷ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

Stadelheim v Mnichově.⁷⁸ 12. – 14. května 1943 byl Wunsch postaven před nacistický soud ve Stuttgartu a souzen za „přípravu k velezradě, ilegální protistátní činnost, rozšiřování letáků, vyzrazování státních tajemství a vlastizrádné napomáhání nepříteli“.⁷⁹ Byl odsouzen k deseti letům káznice a převezen do Straubingu v Bavorsku. Odtud měl být spolu s dalšími vězni evakuován do Dachau, cestou byl však osvobozen postupující americkou armádou. Zpět do vlasti se vrátil 17. května 1945.⁸⁰

6.1.1 Terezín

Věznice byla v Malé pevnosti v Terezíně zřízena nacisty v červnu 1940, a jak již bylo řečeno, Otakar Wunsch sem byl přivezen 25. listopadu 1940. V té době byl ředitelem věznice nechvalně známý Heinrich Jöckel, který podle vězňů „vynikal“ extrémní krutostí.⁸¹

Podle vzpomínek spoluvězňů byl Wunsch nejprve ubytován na cele č. 3, kde po večerech spoluvězňům vyprávěl o své návštěvě Sovětského svazu a dělal jim přednášky například o sociálním zabezpečení v SSSR, odborových hnutích atd. Zde také složil báseň „Silvestr 1940 na cele číslo 3 v Terezíně“, kterou po svém propuštění vydal a spoluvězňům rozeslal. Báseň doplnil věnováním: *„Bratřím, s nimiž jsem strávil tak mnohé chvíle žalu i nadějí, pozůstalým po těch z nás, kdo se nevrátili k svým milým, i těm, kdo na nás doma mysleli v letech odloučení, věnuji tuto upomínku s přáním zdaru a úspěchů jejich práci v roce 1946, prvním zase svobodném roce ve svobodné vlasti“*.⁸² Báseň se nese v humorném duchu a každý ze spoluvězňů je v ní několika slovy charakterizován. V závěru *„protřelý kriminály se Otakar Wunsch směje v svět, chce, byste se též smáli, celá ta*

⁷⁸ *Curriculum vitae*, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

⁷⁹ VÁVROVÁ, Jitka. *Nebylo bezejmenných*. Praha: Novinář, 1986.

⁸⁰ *Curriculum vitae*, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

⁸¹ DOŠLA, Jan. *Vzpomínky na dobu věznění v Malé pevnosti v Terezíně*. Archiv Malé pevnosti v Terezíně, dokument č. 995.

⁸² WÜNSCH, Otakar. *Silvestr 1940 na cele číslo 3 v Terezíně*. 1940.

*naše společnost, jež se sešla tu pestrá, na poslední den v roce tom, svatého na Silvestra“.*⁸³

Na začátku roku 1941 byl Otakar Wünsch přesunut na celu č. 1, kde bylo, podle jeho spoluvězně Jana Došli, přibližně 40 osob, palandy byly holé bez slamníků, deky nebyly k dispozici a netopilo se zde.⁸⁴

Z Terezína se Otakaru Wünschovi podařilo odeslat moták podepsaný plukovníkem Malým, podplukovníkem Pelikánem a dalšími. Ten měla po jeho smrti v úschově jeho manželka.⁸⁵

6.1.2 Stadelheim

Z Terezína byl Otakar Wünsch převezen do mnichovské věznice Stadelheim. Věznice byla založena v roce 1894. Mezi lety 1933 až 1945 zde bylo popraveno více než 1000 lidí. Od června 1922 do 24. července 1922 zde byl vězněn sám Adolf Hitler.⁸⁶

6.1.3 Pochod smrti do Dachau

Na závěr války, kdy byla nacistická vojska nucena ustupovat, a porážka Německa byla nevyhnutelná, Němci začali zahlazovat stopy svých zločinů. Spojenecká vojska při svém postupu evakuovala a uzavírala koncentrační tábory, nacisté však nechtěli dopustit osvobození vězňů. Proto organizovali tzv. pochody smrti, kdy byli vězni nuceni pochodovat dlouhé kilometry v zimě, o hladu a o žízni, do vzdálenějších táborů.⁸⁷

Takovýto pochod čekal i Otakara Wünsche, který byl v té době vězněn

⁸³ WÜNSCH, Otakar. Silvestr 1940 na cele číslo 3 v Terezíně. 1940.

⁸⁴ DOŠLA, Jan. Vzpomínky na dobu věznění v Malé pevnosti v Terezíně. Archiv Malé pevnosti v Terezíně, dokument č. 995.

⁸⁵ PELIKÁN, Otto. Vzpomínky na dobu věznění v Malé pevnosti v Terezíně. Archiv Malé pevnosti v Terezíně, dokument č. 639

⁸⁶ Stadelheim Prison. *Virtual Globetrotting* [online]. 2008 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z: <http://virtualglobetrotting.com/map/stadelheim-prison/>

⁸⁷ Zhroucení nacistického Německa. *Holocaust.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/cz2/history/jew/general/general12>

v Bavorsku a měl být spolu s ostatními vězni přesunut do Dachau. Během cesty byl však zachráněn spojeneckou armádou.⁸⁸

7. Osvobození ČSR a poválečný vývoj

Osvobození Československa záviselo na bezpodmínečné kapitulaci Německa. Na podzim 1944 proběhla Karpatsko-dukelská operace, která měla umožnit sovětským a československým jednotkám vstup na území Československa. Tato bitva si vyžádala mnoho obětí, převážně na straně Rudé armády, která ztratila přibližně 144 000 vojáků.

V polovině dubna 1945 se k Československým hranicím přiblížila také americká armáda, po jednání se Sovětským svazem však bylo rozhodnuto, že postoupí pouze na stanovenou demarkační linii Linec-České Budějovice-Plzeň-Karlovy Vary-Saská Kamenice. Sovětský svaz si tak chtěl, provedením tzv. Pražské operace, zajistit budoucí vojenský, politický a hospodářský vliv.⁸⁹

7.1 Pražské povstání

Pražské povstání propuklo 5. května 1945 a do jeho čela se postavila Česká národní rada složená z protifašistických skupin, včetně komunistů. Povstalcům se podařilo osvobodit budovu rozhlasu, odkud vysílali výzvy na pomoc Pražanům, a v ulicích vznikaly barikády. 8. května 1945 uzavřela Česká národní rada dohodu s Němci o kapitulaci a o den později do města vjely sovětské tanky. Praha byla osvobozena. 10. května se vrátila československá vláda, převzala moc od České národní rady a Československá republika byla obnovena.⁹⁰

7.2 Poválečné uspořádání

Představa poválečného uspořádání Československa byla zformována v březnu 1945 na jednání v Moskvě, mezi představiteli československé

⁸⁸ *Curriculum vitae*, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

⁸⁹ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

emigrace. V květnu 1945 byl vydán Košický vládní program, který prosazoval úzké sepětí se Sovětským svazem, znárodnění klíčového průmyslu a bankovníctví a vznik Národní fronty Čechů a Slováků, tzn. existenci pouze čtyř vybraných politických stran. Představa demokratického státu byla nahrazena tzv. lidovou demokracií.

Na novém uspořádání vystavěla svou základnu Komunistická strana Československa, která se prezentovala jako jediný opravdový stoupenec spojenectví se Sovětským svazem a byla odhodlána získat nekontrolovatelnou moc po vzoru Sovětského svazu.

Prezident Beneš a s ním spjaté politické strany se snažil prosadit spojenectví i se západními mocnostmi, ale po jednání v Moskvě se Stalinem bylo jasné, že na změnu orientace zahraniční politiky je již pozdě.⁹¹

Z politických stran obnovily činnosti Československá strana sociálně demokratická, Československá strana národně socialistická, Československá strana lidová a Komunistická strana Československa. Většina těchto stran prosazovala určitou formu sociálního uspořádání společnosti a chyběly strany pravicového zaměření. Vznik dalších stran musel být odsouhlasen Národní frontou, jejíž součástí se měly na přání komunistů stát také sjednocené odborové organizace zastoupené Ústřední radou odborů.⁹²

24. října 1945 byl vydán dekret prezidenta Beneše o znárodnění bank, pojišťoven a klíčového průmyslu a byl zaveden nový systém plánovaného hospodářství. Také byla zahájena pozemková reforma, která měnila majetkové poměry převážně na českém venkově. Došlo ke změně sociální skladby obyvatelstva, a tím ke zmenšení sociálního napětí ve společnosti. Příděly půdy řídilo ministerstvo zemědělství pod vlivem Komunistické strany, která si z této akce přisvojila politické zisky.⁹³

⁹⁰ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁹¹ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁹² *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

⁹³ *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

28. října 1945 vzniklo Prozatímní Národní shromáždění jako zákonodárny sbor. Podkladem pro jeho vznik a činnost byl Ústavní dekret *presidenta republiky o Prozatímním Národním shromáždění*, který říká, že „až do doby, kdy se sejde ústavodárné Národní shromáždění, zvolené podle všeobecného, rovného, přímého a tajného práva hlasovacího a podle zásady poměrného zastoupení, vykonává moc zákonodárnou podle tohoto dekretu pro celé území Československé republiky Prozatímní Národní shromáždění.“

Jeho činnost spočívala v potvrzení Edvarda Beneše ve funkci prezidenta republiky, dokud nebude zvolen prezident nový a vykonávání pravomocí Národního shromáždění podle ústavní listiny a dalších zákonů.⁹⁴

Existence Prozatímního Národního shromáždění skončila 26. května 1946, kdy proběhly volby do jednokomorového Ústavodárného národního shromáždění Československé republiky. Do těchto voleb mohly kandidovat pouze strany Národní fronty a naprostým vítězem se stala Komunistická strana, která získala v českých zemích 40,2%. Do čela nové vlády byl 2. července 1946 zvolen Klement Gottwald. Ten již od roku 1945 nechal v nekomunistických stranách budovat své agentury a vytvářel bezpečnostní aparát ze svých nejuvěrnějších komunistických přívrženců, kteří sbírali informace na další členy Národní fronty, kteří poté mohli být uvězněni. „Hra na demokracii“ šla pomalu ke konci.⁹⁵

7.3 Wünschův návrat do vlasti a poválečná činnost

Jak již bylo řečeno výše, Otakar Wünsch se do Československa vrátil 17. května 1945 a znovu se pustil naplno do práce, a to jako šéfredaktor veškerého odborového tisku vydávaného Revolučním odborovým hnutím, člen prezidia Ústřední rady odborů, předseda Svazu českých novinářů a

⁹⁴ *Zákony pro lidi* [online]. 2010 [cit. 2011-11-22]. Ústavní dekret presidenta republiky o Prozatímním Národním shromáždění. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-47>>.

⁹⁵ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha : Portál, 2010. 344 s.

Ústředního svazu československých novinářů, poslanec Prozatímního Národního shromáždění a člen několika dalších organizací.

7.3.1 Revoluční odborové hnutí a Ústřední rada odborů

Po návratu z koncentračního tábora se prvním předsedou Ústřední rady odborů stal Antonín Zápotocký a šéfredaktorem odborového tisku Otakar Wunsch. Právní existence Ústřední rady odborů byla uznána výnosem ministerstva vnitra 19. května 1945, jako „právní nástupce dosavadních odborových organizací, zejména Národní odborové ústředny zaměstnanecké a Ústředí veřejných zaměstnanců.“⁹⁶

Tisková komise ÚRO vydávala od začátku své legální činnosti průměrně 10 zpráv a článků denně, v rozsahu 3 až 4 stran do všech redakcí denního tisku, který vycházel v Praze. Otakar Wunsch měl na starosti mimo jiné vydávání týdeníku ÚRO, který řešil všeodborovou a svazovou problematiku a informoval o nových pokrocích Ústřední rady odborů a dalších záležitostech ze života ve společnosti. Dále redigoval populární revue Nová Svoboda, která vycházela pro funkcionáře a členy odborového hnutí a obsahovala informace z hospodářství, kultury a politiky, různá pojednání, úvahy a poznámky.⁹⁷

Po válce začala výstavba Revolučního odborového hnutí, které mělo fungovat na zásadě jednotného odborového hnutí a mělo slučovat dělníky a soukromé i veřejné zaměstnance. Členství bylo dobrovolné a organizačními základnami byly závodní rady. Na informační schůzi prezidia Ústřední rady odborů s novináři 4. června 1945 Revoluční odborové hnutí zásadně odmítlo stranicko-politickou paritu, zaručilo svobodu slova a zdůraznilo, že všechny orgány budou řádně voleny.⁹⁸

⁹⁶ ČAPKA, František. *Odbory v českých zemích v letech 1918-1948*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4797-6.

⁹⁷ ŠUMAVSKÁ, Libuše. *Vývoj odborového tisku 1945 - 1958*. Praha: Novinářský studijní ústav, 1961, str. 9 – 13.

Od 11. května 1945 začaly fungovat komise pro očistu médií, které kontrolovaly činnost jednotlivých listů a novinářů ve válečných letech. Nejvýznamnější pozice v těchto komisích zastávali komunisté, což vedlo i k tomu, že byly komise využívány pro zbavování se nežádoucích osob.

Kromě těchto komisí probíhaly také čestné soudy organizované odboráři.

Otakar Wunsch byl předvolán k Čestnému soudu při Ústřední radě odborů 20. srpna 1945. Předsedou tohoto soudu byl Václav Havelka a dále byla přítomna zapisovatelka Irena Veselá. Jelikož byl Otakar Wunsch po celou dobu války v koncentračním táboře, zněl závěr soudu takto: „*Jmenovaný po dobu okupace byl v káznici, tudíž nebyl zaměstnancem NOÚZ a Čestný soud při Ú.R.O. není proto příslušný.*“⁹⁹

Otakar Wunsch se v rámci Ústředí rady odborů zúčastnil mezinárodního kongresu v Paříži konaného 25. září 1945, na které se sešli zástupci odborových ústředí z celého světa.¹⁰⁰ V listopadu téhož roku vyzval Ústřední radu odborů, aby přistoupila ke Svazu přátel SSSR jako kolektivní člen, což bylo odsouhlaseno a byl schválen roční příspěvek 50 000,- Kč, který měl být Svazu odváděn. Wunsch měl Ústřední radu odborů také zastupovat na valné hromadě Svazu přátel SSSR, která se konala 8. listopadu 1945 v lóži ÚRO.¹⁰¹

30. listopadu 1946 byl Otakar Wunsch na schůzi Ústřední rady odborů zvolen do představenstva, spolu s dalšími 39 zástupci ústředních výborů (Zápotocký, Cipro, Erban, Jungmann, Kocktán, Kolský, Hampejs, Síla, Volínová, Vojanec, Sova, Kalkus, Malík, Jura, Kliment, Stupka, Macura, Špic, Papež, Slach, Holý, Ackermann, Babulík, Peřina, Volpracht, Karfík, Pixa, Behávka, Prokop, Kujal, Singer, Benedikt, Vandrovec,

⁹⁸ Zprávy Ústřední rady odborů z 6.6.1945. Všeodborový archiv v Praze, týdeník č. 9, str. 3

⁹⁹ Zápis z 20.8.1945. Všeodborový archiv v Praze

¹⁰⁰ Zprávy Ústřední rady odborů z 15.9.1945. Všeodborový archiv v Praze, týdeník č. 94, str. 1

¹⁰¹ Jednání z 2.11.1945. Všeodborový archiv v Praze. Fond ÚRO-PRES, kart. 1, inv jedn. 37.

Hlaváček, Netušilová, Vavříčka, Červinka, Petráš, Brázda). Toto představenstvo mělo poté za úkol zvolit 13 členů užšího představenstva.¹⁰²

7.3.2 Svaz českých novinářů a Ústřední svaz československých novinářů

Svaz českých novinářů byl následovníkem Národního svazu novinářů a měl na starost mimo jiné i hmotné a sociální zabezpečení novinářů. Pod názvem Svaz českých novinářů fungoval od 23. června 1945. Otakar Wunsch vyplnil svou členskou přihlášku 17. srpna 1945.

Valná hromada Svazu českých novinářů se konala 17. března 1946 v Penzijním ústavu v Praze v sále Přítomnost, kdy byly přijaty stanovy Svazu českých novinářů jako zájmové organizace a rozhodlo se o tom, aby odborové záležitosti spadaly pod činnost Revolučního odborového hnutí.

Dále byl na valné hromadě volen výbor Svazu českých novinářů. Předsedou se stal Otakar Wunsch – jediný navržený kandidát.

Schůze Ústředního výboru československých novinářů se konala 28. března 1946 a bylo zde zvoleno jedenáctičlenné předsednictvo, v jehož čele stanul opět Otakar Wunsch. Činnost Ústředního výboru spočívala především v diskuzi o návrhu zákona o postavení novinářů a Svazů novinářů a přípravě organizačního řádu.¹⁰³

Další činností Svazu bylo navazování mezinárodních styků, a to především s Mezinárodní novinářskou organizací. 3. – 9. června 1946 se konal sjezd v Kodani a za Svaz českých novinářů byl zastupujícím zvolen Otakar Wunsch a Jiří Hronek. Jednání bylo „prodchnuto duchem internacionální spolupráce“¹⁰⁴, bylo prohlášeno, že „*novináři všech zemí by měli spolupracovat, aby zabránili válce a vytvořili ovzduší míru a dobré*

¹⁰² Jednání z 25.1.1946. Všeodborový archiv v Praze. Fond ÚRO-PRES, kart. 2, inv jedn. 48.

¹⁰³ HUDEC, Vladimír. *Z historie naší novinářské organizace (1877-1987)*. Praha : Novinář, 1987. 190 s.

¹⁰⁴ CEBE, Jan. Obnovení mezinárodních aktivit novinářské organizace po II. světové válce. Sjezd Mezinárodní organizace novinářů v Praze. *Sborník Národního muzea v Praze : Řada C - Literární historie*. 2010, 55, 3-4, s. 31-36.

*vůle nejen v Evropě, ale na celém světě*¹⁰⁵ a bylo schváleno vytvoření Mezinárodní organizace novinářů (MON), jejíž sjezd se měl konat v Praze. Právě na tomto druhém sjezdu zastupoval Otakar Wunsch Svaz českých novinářů 3. – 6. června 1947. Účastnilo se ho 280 delegátů z 28 zemí. Při zahajovacích projevech vedl Otakar Wunsch za Svaz českých novinářů uvítací řeč, za československou vládu promluvil ministr zahraničí Jan Masaryk a za Mezinárodní organizaci novinářů předseda Archibald Kenyon. Od začátku jednání byla patrná vznikající napjatost mezi východem a západem. Otakar Wunsch například pronesl při hodnocení úlohy tisku ve společnosti, že *„záleží na těch, kdo jím vládnou, jak budou používat tohoto nástroje: zda k zatemňování obzorů a ztěžování mezinárodních vztahů, či k rozptylování mraků a k uvolňování mezinárodního napětí.*¹⁰⁶

Také poděkoval za redaktorský zákon, který přijalo Ústavodárné národní shromáždění 28. května 1947, a který se týkal postavení novinářů a Svazů novinářů, definoval, kdo se může stát redaktorem, určoval práva a povinnosti redaktorů a zabýval se ochranou titulu „redaktor“. Tento zákon také zřizoval Ústřední svaz československých novinářů *„jako samosprávnou korporaci, jejímiž členy budou Svaz českých novinářů a Svaz slovenských novinářů*“.¹⁰⁷

Na sjezdu v Praze byly přijaty stanovy Mezinárodní organizace novinářů, za sídlo organizace byla zvolena Praha a tajemníkem se stal Jiří Hronek. Mezinárodní organizace se časem stala největší profesionální organizací novinářů na světě.¹⁰⁸

Po smrti Otakara Wunsche, který podle informace uvedené Zemědělskými novinami 8. října 1947 zemřel právě v době zasedání Ústředního výboru Svazu, se předsedou Svazu českých novinářů stal

¹⁰⁵ HUDEC, Vladimír. *Z historie naší novinářské organizace (1877-1987)*. Praha : Novinář, 1987. 190 s.

¹⁰⁶ Věštník svazu českých novinářů, č. 6, str. 2; Předseda svazu československých novinářů kol. Otakar Wunsch

¹⁰⁷ BEDNAŘÍK, Petr. Český tisk v letech 1945-1948 . In Končelík, Jakub, et al. (ed.). *In: Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia*. 1. vyd. Praha : Matfyzpress , 2004, s. 132-144. ISBN 80-86732-35-5.

¹⁰⁸ CEBE, Jan. Obnovení mezinárodních aktivit novinářské organizace po II. světové válce. Sjezd Mezinárodní organizace novinářů v Praze. *Sborník Národního muzea v Praze : Řada C - Literární historie*. 2010, 55, 3-4, s. 31-36.

redaktor Rudého práva Vojtěch Dolejší, který byl také vybrán do vedení akčního výboru, který od 25. února 1948 vylučoval ze Svazu všechny novináře, kteří nesouhlasili s politikou komunistů.¹⁰⁹

7.3.3 Prozatímní Národní shromáždění

Volby do Prozatímního Národního shromáždění se konaly 14. října 1945 v pražské Lucerně. Za Ústřední radu odborů byl zvolen i Otakar Wunsch, který složil 28. října slib za národně socialistickou stranu a stal se členem výboru informačního, sociálně politického a zahraničního. Ve své řeči mluvil o lidovém soudnictví, některých justičních problémech a popravách španělských republikánů. Také podal interpelaci „*ve věci urychleného vyřízení žádostí pozůstalých po umučených a popravených o důchody vdovské, sirotčí a předků.*“¹¹⁰ Tuto interpelaci vytvořil spolu s poslanci Neumanem, Tichotou a Vandrovcem 12. prosince 1945 a její znění bylo následující:

„Včasným opatřením vlády bylo velkoryse rozhodnuto o zaopatřovacích důchodech vdov a sirotků, otců i matek po popravených a v gestapáckých věznicích a koncentračních táborech umučených příslušnících českého a slovenského národa. V důsledku toho došlo desetitisíce žádostí zaopatřovacímu úřadu v Praze, který s největší péčí snaží se urychleně vyřizovat podané přihlášky o důchod. Při nejlepší vůli není však možno zdolati v tak krátkém čase, jak toho vyžaduje naléhavost potřeby, vyřízení podaných žádostí. Poněvadž po našem názoru je jednou z prvních povinností našeho národa, aby pozůstalým po obětech nacismu byty, urychleně poskytnuty prostředky k výživě, táží se podepsaní: Je pan ministr pro ochranu práce a sociální péči ochoten učiniti náležitá administrativní

¹⁰⁹ HUDEC, Vladimír. *Z historie naší novinářské organizace (1877-1987)*. Praha : Novinář, 1987. 190 s.

¹¹⁰ *Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna* [online]. 2000 [cit. 2011-11-22]. Prozatímní Národní shromáždění republiky Československé - Jmenný rejstřík. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/eknih/1945pns/rejstrik/jmenny/w.htm>>.

*opatření, aby výše označené přihlášky o důchody mohly být v nejbližších týdnech vyřízeny?*¹¹¹

7.3.4 Zájem o český jazyk

Kromě spolkového a politického života se Otakar Wünsch zajímal také o způsob vyjadřování novinářů a o zacházení s českým jazykem. Již 4. července 1945 vystoupil na manifestačním večeru spolčenství Kruh přátel českého jazyka v Denisově ústavu v Praze, kam byl pozván jako zástupce Svazu českých novinářů. Na této přednášce hovořil o problémech novinářské češtiny před první světovou válkou, které byly podle jeho slov způsobeny „*nadvládou němčiny ve starém Rakousku*“¹¹². Dále rozebíral důvody, proč po vzniku Československa nedošlo k vylepšení situace. Podle jeho názoru za to mohlo několik věcí, např. opadnutí zájmu o duchovní hodnoty, rostoucí politická hodnota českého jazyka či nedostatečná příprava novinářů. Jeho kritika se obrací převážně proti večerníkům, bulvárnímu tisku a obrázkovým týdeníkům.

Dobu okupace považuje za největší úpadek novinářství a jazyka samotného, kdy vznikaly různé nesmyslné novotvary, a docházelo ke špatným překladům z němčiny.

V závěrečné části své řeči vyjmenovává některé osobnosti, kterými by se podle něj měli novináři inspirovat – Václav Matěj Kramerius, Karel Havlíček, Jan Herben, Arnošt Heinrich a Karel Zdeněk Klíma, a nastolit v novinářské češtině konečně pořádek.¹¹³

Dalším důkazem jeho zápalu pro novinářskou češtinu je rozhovor otištěný 1. prosince 1946 v Mladě frontě. V tomto rozhovoru se vyjadřuje k poslání české novináře, kterým by měla být výchova a vedení národa a ochrana pravdy. Kritizuje vědomé lži za účelem vyvolání senzace a

¹¹¹ *Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna* [online]. 2000 [cit. 2011-11-22]. Prozatímní Národní shromáždění republiky Československé - Tisky. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1945pns/tisky/t0059_00.htm>.

¹¹² WÜNSCH, Otakar. Novinářská čeština. *Naše řeč*. 1945, 29, 3-4, s. 51-52. Dostupný také z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3879>>.

¹¹³ WÜNSCH, Otakar. Novinářská čeština. *Naše řeč*. 1945, 29, 3-4, s. 51-52. Dostupný také z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3879>>.

vyjadřuje přesvědčení, že „*zákonná ochrana titulu redaktora vyloučí z našeho stavu neschopné, prodejné a nemorální novináře. Svazy českých a slovenských novinářů se stanou veřejnoprávní korporací s povinností dbáti toho, aby redaktor vykonával svou práci svědomitě, slušně, věcně a pravdivě.*“¹¹⁴ Svazy budou mít podle něj také disciplinární moc a budou tak moci zabraňovat korupci mezi novináři. Podle jeho názoru mají novináři právo vyjadřovat kritiku, ale ta musí být konstruktivní a tvůrčí. U svobody slova by měli novináři uznávat určité hranice, které by neměli překračovat. Největší hrozbou svobody slova jsou podle něj lži, polopravdy a demagogie. V poslední části rozhovoru zmiňuje plánovaný dvouletý plán vlády Klementa Gottwalda, který si podle jeho slov zaslouží nejpečlivější novinářský jazyk a um.¹¹⁵

8. Nemoc a smrt

Od svého návratu z vězení se Otakar Wunsch pilně věnoval práci a svým dalším aktivitám, aniž by tušil, jak moc mu léta věznění poznamenala zdraví. Blíže nespecifikovaná srdeční choroba ho nakonec 20. srpna 1947 upoutala na nemocniční lůžko pražského sanatoria.¹¹⁶ 2. září 1947 mu byl zaslán dopis z Ústřední rady odborů s přáním brzkého uzdravení: „*Vážený pane předsedo, ve včerejší schůzi ústředního výboru nám byla uložena milá povinnost vyříditi Vám nejsrdečnější pozdravy výboru a přát Vám brzké uzdravení, jakož i návrat k Vaší denní práci. Činíme tak obzvláště rádi s přesvědčením, že nemoc, která Vás tak náhle a nečekaně přepadla, v krátké době zase překonáte. Věřte, že je to naše nejupřímnější přání. O organizačních a jiných novinářských věcech dovolíme si Vás příležitostně informovat.*“ Návrh na zaslání dopisu podala s. Šplíchalové na schůzi ÚRO

¹¹⁴ Z našich časopisů. *Naše řeč*. 1947, 31, 1, s. 17-18. Dostupný také z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3996>>.

¹¹⁵ Z našich časopisů. *Naše řeč*. 1947, 31, 1, s. 17-18. Dostupný také z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3996>>.

¹¹⁶ Upomínkový tisk. Otakar Wunsch, *Zemědělské noviny*, 8.10.1947, MP Terezín, inv.č. 369.

a podepsáni pod ním jsou K. F. Zieris, jednatel, Vojtěch Dolejší, místopředseda a Dr. Josef Dvořák, tajemník.¹¹⁷

Otakar Wunsch už se do práce vrátit nemohl, nemoci podlehl 6. října 1947 v 15:30 hodin, ve věku 53 let. Smuteční akt se konal v sobotu 11. října v Domě umělců v Praze 1 na Smetanově nábřeží, od tří hodin odpoledne. Odtud byly ostatky převezeny do krematoria hlavního města Prahy ve Strašnicích, kde byly v sedm hodin večer zpopelněny.¹¹⁸

Podle programu pohřebního aktu měli při smuteční slavnosti řečnit ministr informací Kopecký a Antonín Zápotocký. Vynášení rakve doprovázela varhanní Hymna a osmičlenná čestná stráž. Od 15.50 hodin byla uzavřena doprava, aby mohl průvod pokračovat k Národnímu divadlu, dále Národní třídou na Můstek a Václavské náměstí a ukončen byl před budovou Svazu československých novinářů. Ukončení průvodu provázelo kvarteto lesních rohů z oken Svazu. Poté se vozy přejelo ke krematoriu, kde byla zahájena kremace za doprovodu árie z Jakobína „My cizinou jsme bloudili“.¹¹⁹ 10. října 1947 byl ve Věstníku ROH vydán Wunschův nekrolog, ve kterém ROH s přesvědčením uvádí, že Otakar Wunsch bude „*vzpomínán jako jeden z budovatelů sjednocených odborů a jako skutečný přítel pracujícího lidu*“.¹²⁰

Jaké byly osudy Wunschovy manželky a syna po jeho smrti, se mi bohužel nepodařilo dohledat. 20. února 1948 zaslala Jindra Wunschová Svazu československých novinářů poděkování, že nebyla opomenuta při rozdělení kávy. Z dopisu také vyplývá, že bydlela stále na stejné adrese v Praze 7, další informace už však archiv neobsahoval.¹²¹

¹¹⁷ Dopis Ústřední rady odborů z 2.9.1947, Všeodborový archiv v Praze. Fond ÚRO-PRES, kart. 3, inv jedn. 101.

¹¹⁸ Smuteční parte, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

¹¹⁹ Program pohřebního aktu za šéfredaktora Wunsche, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

¹²⁰ Nekrolog z 10.10.1947. Všeodborový archiv v Praze. Věstník ROH, r. 1, č. 42

¹²¹ Dopis Jindry Wunschové z 20.2.1948, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

Závěr

Otakar Wunsch byl bezpochyby muž statečný a zásadový a neváhal bojovat za své názory. Jeho život nebyl rozhodně snadný, plat a postavení novináře nebyl v době jeho života zdaleka na takové úrovni, jako je dnes. Novináři se samotnou novinářinou neuživil, jejich společenský status byl velmi nízký, pracovní podmínky nevyhovující a často museli vykonávat ještě další zaměstnání.¹²² I přesto se Otakar Wunsch novinářského povolání za celý svůj život nevzdal, což bylo pravděpodobně ovlivněno i jeho aktivním zájmem o český jazyk, který potvrdil jednak svou vlastní literární tvorbou, jednak svou účastí na schůzkách Kruhu přátel českého jazyka. Ke každé činnosti, kterou vykonával, přistupoval se zápalem pro věc a od svých životních postojů se neodvrátil, ani když byl uvrhnut do koncentračního tábora, odkud si bezpochyby přinesl strašlivé zážitky. Já sama jsem se byla v Terezíně několikrát podívat, procházela jsem ty tiché, chladné místnosti s polorozpadlými pryčnami a nedokázala jsem si představit, že bych se dostala na takové místo proti své vůli a čelila každodenní tyranii, kterou zde museli vězňové zažívat. Při svém studiu dokumentů a výpovědí v terezínském archivu jsem musela Otakarovi Wunschovi a jemu podobným vzdávat tichý hold. Přesto však nesmíme zapomínat, že Otakar Wunsch není postavou černobílou. Kvůli svému levicovému zaměření a inklinaci k Sovětskému svazu byl někdy přirovnáván ke komunistům a svým způsobem měl na pozdějším vývoji situace v Československu také svůj podíl. Možná proto je dnes osobou téměř neznámou, a ačkoli měl státní pohřeb, což je událost nemalého významu, nebyla o něm dosud vydána žádná rozsáhlejší práce a i v literatuře, ve které se vyskytuje, jsou o něm k nalezení pouze „střípky“ informací. Dnes už se můžeme pouze domnívat, jaký by měl názor na vývoj politické situace po své smrti a zda by se úplně přiklonil na stranu komunistů, nebo by si včas uvědomil hrozící nebezpečí a opět by se pustil do boje za svou pravdu a ideály.

¹²² JIRÁK, Jan - KÖPPLOVÁ, Barbara. K vývoji novinářského povolání. *Sborník Národního muzea v Praze. Řada C, Literární historie*. 2006, roč. 51, č. 1-4, s. 19-27. ISSN 0036-5351.

Summary

Otakar Wunsch was undoubtedly a brave and scrupulous man who didn't hesitate to fight for his opinions. His life wasn't easy, the salary and position of a journalist wasn't on today's level that time. Journalists weren't able to earn a living just from their journalistic work and they had to have some other job. Their social status was low and their work conditions were bad. Despite of this fact Otakar Wunsch had been a journalist for all his life. This may have been influenced by his active interest in the Czech language which can be confirmed by his own literary work and by his presence at the meeting of *Kruh přátel českého jazyka* (The Circle of Friends of the Czech Language). Every activity he performed with enthusiasm and he didn't turn away from his attitude although he had been held in the concentration camp in Terezín. I have been to Terezín several times and I have been walking through its quiet and cold rooms with broken plank-beds and I couldn't imagine to be on such a place against my will and to face the everyday terror. When I studied the documents and the evidence in the archive in Terezín I had to pay a tribute to Otakar Wunsch and the other prisoners. Nevertheless, we should not forget that Otakar Wunsch was not a black-and-white person. Because of his leftist attitude and his inclination to the Soviet Union he had sometimes been compared to communists and he has been partially responsible for the later political development in the Czechoslovakia. It may be because of this fact that today he is an unknown person and that although he had a state funeral, which is very important event, to this day there wasn't a book written about him and in the literature there are just a few peeces of information regarding him. We can just wonder what his opinion on the political situation in the Czechoslovakia might have been and whether he would choose the side of the communists or would recognize the danger and start to fight for his truth and ideals again.

Použitá literatura

Knihy a články:

BEDNAŘÍK, Petr. *Český tisk v letech 1945-1948*. In Končelík, Jakub, et al. (ed.). In: Rozvoj české společnosti v Evropské unii. III, Média, Teritoriální studia. 1. vyd. Praha : Matfyzpress, 2004, s. 132-144. ISBN 80-86732-35-5.

CEBE, Jan. *Národní svaz novinářů 1939-1945 : činnost novinářské organizace během okupace a její reflexe v období poválečném*. In Řízení legálního českého denního tisku v letech 1939 až 1945. Praha : Matfyzpress, 2007. 159 s. + XVI s. obr. příl.

CEBE, Jan. *Obnovení mezinárodních aktivit novinářské organizace po II. světové válce. Sjezd Mezinárodní organizace novinářů v Praze*. Sborník Národního muzea v Praze : Řada C - Literární historie. 2010, 55, 3-4, s. 31-36.

ČAPKA, František. *Odbory v českých zemích v letech 1918-1948*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4797-6.

ČORNEJ, PETR. *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-175-3.

ČORNEJ, PETR. *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Novověk*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. ISBN 80-7235-172-9

HUDEC, Vladimír. *Z historie naší novinářské organizace*. Praha: Novinář, 1987.

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Počátky spolkového života českých novinářů*. Sborník Národního muzea v Praze. 2008, 53, 1-4, s. 27-34.

JIRÁK, Jan - KÖPPLOVÁ, Barbara. *K vývoji novinářského povolání*. Sborník Národního muzea v Praze. Řada C, Literární historie. 2006, roč. 51, č. 1-4, s. 19-27. ISSN 0036-5351.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

KONČELÍK, Jakub. *Řízení a kontrola českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. In: Foret, M. - Lapčík, M. - Orság, P., ed. Média dnes : reflexe mediality, médií a mediálních obsahů. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, s. 295-311. ISBN 978-80-244-2023-3.

KONČELÍK, Jakub; CEBE, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara; NEČAS, Vlastimil; KRYŠPÍNOVÁ, Jitka. *Řízení tisku v letech 1939-1945: analýza protektorátních tiskových porad*. Mediální studia. 2007, roč. 2, č.3

MAŠKA, Eduard. Josef Škalda. Praha: Orbis, 1946.

ŠUMAVSKÁ, Libuše. *Vývoj odborového tisku 1945 - 1958*. Praha: Novinářský studijní ústav, 1961, str. 9 – 13.

VÁVROVÁ, Jitka. *Nebylo bezejmenných*. Praha: Novinář, 1986.

WÜNSCH, Otakar, ed. *Vám ve vlaku: literární sborník*. V Praze: Jednota zaměstnanců čs. drah, 1938. 121, [III] s.

WÜNSCH, Otakar. *Humor na kolejích : anekdoty o železnicích, pasažérech a železničářích*. Praha : Orbis, 1936, 70 s.

WÜNSCH, Otakar. *Na křižovatce*. Praha : Melantrich, 1930. 86 s.

Webové stránky:

Divadelní noviny[online]. 2009 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/noviny/clanek.asp?id=18428>

Druhá světová válka [online]. 2007-2010 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://druha.svetova.cz/>

Historie města. Rokycany [online]. 2010 [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: http://www.rokycany.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=14069&id=856427&p1=33779

Kalendárium. Svornost [online]. 2011 [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.svornost.com/2011/05/kalendarium-15-kvetna-1938-%E2%80%93-manifest-%E2%80%9Eeverni-zustaneme%E2%80%9C/>

Mapy.cz. Mapy.cz [online]. 1996-2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: http://www.mapy.cz/#q=jire%C4%8Dkova%2013%2C%20praha&t=s&x=14.426135&y=50.099668&z=14&d=addr_8987015_1

Plzeňský tisk. Vox in excelso [online]. 2001 [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.paichl.cz/paichl/knihy/Tiskarstvi.htm>

Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. 2000 [cit. 2011-11-22]. Prozatímní Národní shromáždění republiky Československé - Jmenný rejstřík. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1945pns/rejstrik/jmenny/w.htm>.

Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. 2000 [cit. 2011-11-22]. Prozatímní Národní shromáždění republiky Československé - Tisky. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1945pns/tisky/t0059_00.htm>.

Stadelheim Prison. Virtual Globetrotting [online]. 2008 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z: <http://virtualglobetrotting.com/map/stadelheim-prison/>

TOMEK, Prokop. ZPRÁVY.ROZHLAS.CZ. Český rozhlas [online]. 2011 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/spolecnost/_zprava/977435

Tři osudové březnové dny. Ústav pro studium totalitních režimů [online]. 2009 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/tri-osudove-breznove-dny-14-16-brezen-1939>

WÜNSCH, Otakar. Novinářská čeština. Naše řeč. 1945, 29, 3-4, s. 51-52. Dostupný také z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3879>>.

Z našich časopisů. Naše řeč. 1947, 31, 1, s. 17-18. Dostupný také z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3996>>.

Základní dokumenty o vzniku Protektorátu Čechy a Morava. České vlastenecké stránky[online]. 2011 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: http://www.svedomi.cz/dokdoby/193903_vznik_protectoratu_cechy_a_morava.htm

Zákony pro lidi [online]. 2010 [cit. 2011-11-22]. Ústavní dekret presidenta republiky o Prozatímním Národním shromáždění. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-47>>.

Zhroucení nacistického Německa. Holocaust.cz [online]. 2011 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/cz2/history/jew/general/general12>

Dizertační práce:

TESAŘOVÁ, Zina. *Spolek českých žurnalistů a Jednota českých novinářů - první české stavovské organizace novinářů*. Praha, 2003. Dizertační práce. Univerzita Karlova.

Archivní materiály:

Curriculum vitae, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

Dopis z 9.5.1939, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 34, sign. 34-1/25.

Dopis Ústřední rady odborů z 2.9.1947, Všeodborový archiv v Praze. Fond ÚRO-PRES, kart. 3, inv jedn. 101.

Dopis Jindry Wünschové z 20.2.1948, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

DOŠLA, Jan. Vzpomínky na dobu věznění v Malé pevnosti v Terezíně. Archiv Malé pevnosti v Terezíně, dokument č. 995.

Jednání z 2.11.1945. Všeodborový archiv v Praze. Fond ÚRO-PRES, kart. 1, inv jedn. 37.

Jednání z 25.1.1946. Všeodborový archiv v Praze. Fond ÚRO-PRES, kart. 2, inv jedn. 48.

Kalendář Jednoty zaměstnanců československých drah na rok 1928. Praha: Melantrich, 1928.

Kniha narozených. Státní oblastní archiv v Plzni. Rokycany, 1893.

Nekrolog z 10.10.1947. Všeodborový archiv v Praze. Věštník ROH, r. 1, č. 42

Otokar Wunsch, Zemědělské noviny, 8.10.1947.

PELIKÁN, Otto. Vzpomínky na dobu věznění v Malé pevnosti v Terezíně. Archiv Malé pevnosti v Terezíně, dokument č. 639

Program pohřebního aktu za šéfredaktora Wünsche, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

Prohlášení o árijském původu, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 101, sign. 101-585/1.

Příhláška k účasti na podporách 1.9.1939, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 34, sign. 34-1/25.

SČN členská přihláška z 8.5.1929, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

Smuteční parte, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

Upomínkový tisk. Otokar Wunsch, Zemědělské noviny, 8.10.1947, MP Terezín, inv.č. 369.

WÜNSCH, Otokar. Dopis z 3.4.1929, Národní archiv Praha – Chodovec, fond č. 35, sign. 35-4/24/11.

WÜNSCH, Otokar. Silvestr 1940 na cele číslo 3 v Terezíně. 1940.

Zápis z 20.8.1945, Všeodborový archiv v Praze

Zprávy ÚRO z 21.7.1945, Všeodborový archiv v Praze, číslo 47, str. 6

Zprávy Ústřední rady odborů z 15.9.1945, Všeodborový archiv v Praze, týdeník č. 94, str. 1

Zprávy Ústřední rady odborů z 6.6.1945, Všeodborový archiv v Praze, týdeník č. 9, str. 3